

COLUMNNA LUI TRAIANU

ISTORIA. — SCIINȚE ECONOMICE. — DREPTŪ. — MEDICINĂ. — SCIINȚE NATURALE. — POESIA. — BIBLIOGRAFIA. — LITTERATURA POPORANĂ. — &c.

O NOTIȚA ISTORICO-MEDICALA.

Rien n'est plus commun que les bonnes choses : il n'est question que de les discerner ; et il est certain qu'elles sont toutes naturelles et à notre portée, et même connues de tout le monde. Mais on ne sait pas les distinguer. Ceci est universel.

Pascal, *Pensées*, I, 3.

Resfoindū dillele trecute pe bătrânul Pliniū, cellū mai naivū și totū-d'o-dată cellū mai eruditū classicū din epoca lui Traianū, dede-rămū din întēplare peste indicațiunea unor medicamente romane, cari ni s'au părutū că le-amū mai fi cunoscutū de unde-va din medicina poporană a Românilorū.

Ni adduserămū atunci a-minte că onorabilul d. Dr. Costache Vernavū, unulū din medicii cei mai veterani in România, sunt acumū vr'o patru-șeci de ani de cândū scosese la lumină in limba latină o disertațiune fōrte interesantă, in care attinge între celle-l'alte sciinȚa medicală a babelorū nōstre dela țerră.

Avuserămū dērd firēscă curiositate de a allătura testulū lui Pliniū cu allū d-lui Vernavū.

Resultatulū acestei ușōre confruntauțiunī, care ni-a costatū abia câte-va ore, este unulū din celle mai prețioase pentru istoria națională, venindū a demonstra legitimă descendinȚa italică a Românilorū pēnē și prin medicina !

In dureri de capū țerranulū nostru pune la frunte și la cēfă foi de vērđă (1).

Pliniū (2), repetindū unū preceptū și mai vechiū allū celebrulū Catone (3), dice că tōte felurile de vērđă sunt de minune la dureri de capū: „Cato crispam (brassicam) maxime probat, dein „laevem grandibus foliis, caule magno ; prodesse „tradit capitis doloribus“.

In oftalmiā țerranulū nostru recurge la succū de cēpă (4).

Pliniū ni spune că pentru indreptarea vederii este fōrte bine măcarū a mirosi cēpă, dērdū mai cu sēmă a'și freca ochii cu succulū ei : „Caepae sil- „vestres non sunt ; sativae olfactu ipso et dela- „crymatione caligini medentur, magis vero succi „inunctione“ (5).

In abscesse sēu uime țerranulū nostru între-bunȚeză plătaginea (6).

Pliniū attribue acestei ierbe intocmai acefa-și acțiune : „vis mira in siccando densandoque cor- „pore, cauterii vicem obtinens“ (1), și ntri'unū altū locū : „plantago omnium generum hulce- „ribus medetur“ (2).

Pentru tuse țerranulū nostru scie o mulȚime de miđū-lōce.

Mai tōte se găsescū in Pliniū.

Pe sātēnulū romānū illū vindică de tuse hrē-nulū amnestecātū cu sacharū (3).

În locū de sacharū, Romanii cei vechi indul- ceaū hrēnulū cu mierea ; ecce tōtă diferenȚa !

Pliniū dice : „ad tussim etiam mane jejunis „raphanus prodest cum melle“ (4).

Țerranulū nostru mai are contra tussii nalba : *althaea officinalis* (5).

Pliniū de asemenea constată că cea mai in-dērētnică tuse trece de toile nalbei ferte in lapte: „in lacte decocta, quamlibet perniciosae tussi „citissime medentur“ (6).

Totū contra tussii țerranulū nostru are planta numită luminarea-Domnului : *verbascum* (7).

Ei bine, Pliniū ni spune că acestū medica- mentū vegetalū are atāta putere, incātū vindecă de tuse nu numai ōmenii, dērdū pēnē și vitele : „tanta huic vis est, ut jumentis etiam non tus- „sientibus modo, sed ilia quoque trahentibus, „auxilietur potu“ (8).

Morcovulū contra tussii illū reoamandă ērdși d'o potrivă sātēni nostri (9) și Pliniū (10).

De asemenea planta potbēlū : *ussilago* (11),

Pentru darea inderētū a laptelui babele romāne dela țerră dau femeilorū rosmarinū (12).

Pliniū dice : „Rosmarinum auget et lac in vino potum“ (13), mai adaugandū apoi : „lactis ubertatem facit“ (14).

Pentru durere de dinȚi țerranulū nostru își af- fumă gura cu dinte de callū (15).

Unū medicamentū atātū de curiosū s'arū părē unicū in felulū seū.

Și totuși noi illū gāssimū la vechii Romanii.

Pliniū dice : „in corde equorum invenitur os,

„dentibus caninis maximis simile ; hoc scarificat „dolorem, aut exento dente emortui equi ma „xillis, ad numerum ejus qui doleat, demon- „strant“ (1).

Și mai originalū este miđū-loculū sātēnilorū romāni contra anginei : culbū de rōndunică (2).

Cine ore nu va fi surprinsū de a'lū găsi degia intocmai așa in străbuna Romă ?

Ecce cuvintele lui Pliniū „in sale quoque ser- „vatae hirudines ad anginam una drachma bi- „buntur, cui malo et nidus earum mederi dicitur „potus“ (3).

Acella-și medicamentū, ca poporanū, illū mai in- dica Celsū, unū altū scriitorū totū din epoca lui Tra- ianū (4).

Ne oprimū aci.

Ținta nōstră d'o cam-dată a fostū numai de a desepta atenȚiunea grunilorū medicii romāni de prin districte, și chiarū a Consiliulū Medicalū Superiorū, prin iniȚiativa carora, intrebāndu-se și cercetāndu-se pe la sate, s'arū putē face unū in- tregū codice allū medicinei poporane la posterita- tea legionarilorū.

Identitatea acestei medicine cu cea vechiă ro- mană arū da unei assemēni colecȚiunii o impor- tanȚă extremă, nu numai pentru noi in speciă, ci chiarū in genere pentru sciinȚă, din următoarele doue puncturi de vedere :

1-o. Demonstrāndū incă o dată, pe callea cea mai ingenioasă, latinismulū nēmului romānescū ;

2-o. Permittēndū a înȚellege unele difficultaȚi in Pliniū, remase pēnē acunū nedeslegate.

Sulzer dicea in secolulū trecutū, că nu essistă mai nici o bōlă, contra cărița babele romāne să nu cunnōscă vr'unū medicamentū (5).

Să le grupāmū dērd cātū mai currēndū tōte a- ceste primitive recete ; să le smulgemū la rōn- dulū lorū din intanerecū, precumū amū smulsū degia intr'o mare parte doinele și basmele ; apoi suppunēdu-le unei seriose analise critice, să fimū sicuri c'o să se reverse bogate valluri de lumină !

HASDEŪ

(1) H. N., XXVIII, 49.

(2) Vern., 58.

(3) H. N., XXX, 12.

(4) De re medica, IV, 4, § 1.

(5) *Gesch. des transalp. Daciens*, III, 56 ; „Seitenstechen „und solche Krankheiten ausgenommen, welche schlechterdings „eine Aderlass erfordern, wird man schwerlich eine andere er- „denken, wider welche die Walachen nicht einige Arzneymit- „tel wuessten, und bey diesen verrichten nicht die Männer son- „dern die Weiber die Doktorsdienste“.

E PRÉ TARDIŪ.

„E pré târdiū !“ Ah ! ecce cuvēntulū teū din urmă SentinȚa tea de flacări ce-ai scrisū pe fruntea mea ; Și pentru că cu dēnsulū speranȚele 'mī se curmă, „E pré târdiū !“ cu lacrimi și eū voiu repeta.

(1) Vernav, *Physiographia Moldaviae*, Budae, 1836, in-8, p. 57.

(2) *Hist. Nat.*, XX, 33.

(3) *De re rustica*, 157: „De capite et de oculis omnia deducet.“

(4) Vernav, 58.

(5) H. N., XX, 20.

(6) Vern., 60.

(1) H. N., XXV, 39.

(2) *Ib.*, XXVI, 87.

(3) Vern., 58.

(4) H. N., XX, 13.

(5) Vern., 51.

(6) H. N., XX, 84.

(7) Vern., 58.

(8) H. N., XXVI, 15.

(9) Vern., 58.

(10) H. N., XXVI, 15.

(11) Vern., 58 — *Plin.*, XXVI, 16 : „tussim sedat bechion, „quae et tussilago dicitur.“

(12) Vern., 59.

(13) H. N., XXIV, 59.

(14) *Ibid.*, XXIV, 60.

(15) Vern., 58.

Nemică nu măi mângăia profunđa'mă desperare,
Cândă gemeteloră melle, suspinului meu viū,
Tu le respunđi ironică, cu zimbete amare,
Și rece, și cu silă, îngăni: „E pră tardăi!”

* * *

O, umbră vaporosă ce'nclăi a mea durere!
O, visulă cellū din urmă allū tristulăi meu dorū!
Eū tacū — tu ai voit'o — dărū surdă mea tăcere
N'o cređi tu cellū măi agerū, măi dreptū resbună-
torū?

* * *

Ai đisū că'n allū meu suffletū să stingū ori-ce spe-
ranță:
Ei bine, voiū fi însu-mi allū ânimei călău!
Voiū fi o crângă mórta ce vântulū o balanță,
Cândū sécă la tulpina-i ună limpede pĕrĕu!

* * *

Dărū nu uita, cândū lumea te va'ntraba de mine,
Cândū șérpele căinței din sinu-ți va mușca,
Cândū vântulū suvenirii va plânge lóngă tine
Ș'o umbră solitară mereū te va urma;

* * *

Tu nu uita c'o vînĕță, de năluciri fecundă,
C'o vorb'ăi transformat'o în fiorosū pustiū,
Și că plângĕndū pĕccatu-ți prin nóptea cea pro-
fundă,
Unū glasū o va străbatte, đicĕndū: „E pră tardăi!”

LACRIMELE

Se'nserĕză: rađe pale
Printre umbre se resfrângū;
Eū tăcutū m'oprescū în calle
Ascultăndū în sumbra valle
Frunđe ce plângū.

* * *

Greerii se scaldă'n rouă;
Bórele, în cântulū lorū:
Tóte, douĕ câte douĕ,
Par'că țesū o lume nouă
În beți d'amorū.

* * *

Număi eū, melancoliei
Prédă datū de sufferinți,
Vĕrsū în urma bucuriei
Pe altarulū poesiei
Lacrimi ferbinți.

* * *

Eū na plângū allū vieței sóre
Séu destinulū inamicū;
Nu; erī fui o cugetare,
Ađi o córdă plângetóre,
Măne... unū nemicū!

* * *

Inse plângū, căci nu potū spune
De ce astū-feliu mă topescū;
Dorulū tainicū ce rĕpune
Vieța peptulū meu giune,
Și de ce trăsescū?

* * *

Farmecū? Vissū? Delirū? Chimere?
Spunefi voi, đille ce plângū,
De ce roua în đori pĕre?

De ce'n lacrimi și'n durere
Încă'n đori mă stingū?

VASILE D. PAUNŪ.

MANUSCRIPTELE LUI I. F. TRAU SCH.

(Finea. — Veđi nr. 142)

II. IN QUARTO

1a. *Diplomatarium Transsilvanicum Jos. Fr. Trausch. Volumen unum, et Supplementorum volumina duo.* 3 tomī.

1b. *Diplomatarium Transsilvanicum Jos. Fr. Trausch. Volumen minus continens literas miscellaneas.*

2a. *Diplomatarium Transsilvanico-Siculicum addita Mantissa Notationum et aliquot Commentationum de Siculis.*

2b. *Josefi Fr. Trausch Diplomatarium Transsilvanico-Saxonicum.* (Volumini I. praemissae sunt observationes de antiquitatibus diplomaticis Hungarico-Transsilvanicis). *Volumina septem, et Supplementorum volumina quinque, insimul* 12.

2c. *Jos. Fr. Trausch Diplomatarium Transsilvanico-Valachicum, addita Mantissa Notationum et Observationum de Valachis et Transsumpto Conventus de Kolos-Monostor.*

2d. *Josefi Francisci Trausch Diplomatarii octodecim (1. in Folio, 17 in Quarto) voluminum Indices chronologici.*

2e. *Fasciculus Literarum praeprimis Clerum Transsilvanico-Saxonicum concernentium, collectus ab Anonymo.*

2f. *Regesten siebenbürgischer Urkunden in Staats- u. Landes Archiven, sowie in gedruckten und handschriftlichen Sammlungen.*

3 *Index historicus, diplomaticus, antiquarius, publico-politicus et juridicus ordine alfabético elucubratus per Jos. Comitem Kemény, locupletatus per J. Fr. Trausch.* 2 tomī.

4 *Josefi Comitiss Kemény Transsilvania. Notitiae geografico-statistico-diplomaticae locupletatae per J. Fr. Trausch.* 3 tomī.

5 *Magistri Marci Fronii Kurutzo-Labantologia.*

6 *Magistri Marci Fronii Stephanica. Originale.*

7 *Magistri Marci Fronii Diarium aliquot annorum. Originale.*

8 *Magistri Marci Fronii Fatalis urbis Coronensis exustio 1689. Originale.*

9 *Samuelis Köleséri Compendium juris Transsilvanici.*

10 *Martini Schmeizel, Notitia Principatus Transilvaniae.*

11 *Martini Schmeizel, Entwurf der vornehmsten siebenbürgischen Begebenheiten von 1700 — 1747*

samt Fortsetzung des Hermannstädter Stadt pfarres Christian Zieglerbis 1754.

12 *Auszüge aus Christof Neidel's Tagebuch.*

13 *Simon Christoph alias Gaitzer's Geschichte des Kurutzen-Krieges.*

14 *Andrae Huszty: Vaivodae Transsilvaniae.*

15 *Joh. Filstich: Historia ecclesiastica totius Transsilvaniae.*

16 *Enchiridion Martini Harnung Pastoris Coronensis. (Geschrieben vom Prediger Aerkerder).*

17 *Magistri Georgii Soterii Transilvania celebris.*

18a *Thomas Tartlers Collectanea zur Particular-Historie von Kronstadt. Fortgesetzt von Jos. Fr. Trausch.*

18b *Josef Trausch's Collectanea zur Particular-Historie v. Kronstadt. (Als Supplementband zu Thom. Tartler).*

19 *David Herrmann: Annales politici et ecclesiastici Transilvaniae. (Geschrieben von Lucas Colb).*

20 *David Herrmann: Jurisprudentia ecclesiastica Saxo-Transsilvanica (Geschrieben von Josef Teutsch).*

21 *Georgii Draudt, Pastoris Zeydensis, Fasciculus Scriptorum miscellaneorum de rebus ecclesiasticis et decimalibus.*

22 *Collectiones Privilegiorum Ordinis ecclesiastici Saxonum et Actorum ejusdem Synodaliū ab anno 1545 usque 1736 a Luca Colbio Pastore Rosons. collectae et scriptae, additis Indicibus.*

23 *Josefi Benkö Transsilvania specialis. 4 tomī.*

24 *Petri Bod Sicilia.*

25 *Geografie von Siebenbürgen eines Unge- nannten unter dem Titel: Magni Principatus Transilvaniae Geographia A. F. Büschingii Geographiam A. C. 1767.*

26 *Das sächsische Privatrecht von Steinburg nebst vielen Bemerkungen von mir und Steinburgs verschiedenen Rechtsfällen sammt Auszügen von meines Vaters Hand. — Voraus- geht: Praxis judiciaria secundum Statuta Saxonum (deutsch 36 Seiten).*

27 *Joh. Nagy Jus Saxonum, Kinder de Comitibus, item Haner prisca et recentiora Regum Hungariae Oracla.*

28 *Joannis Winkler Jus patrium Transsilvanicum publicum et privatum. Partes IV. 2*

29 *Stylionaria seu formulae Styli in Foris Principatus Transsilvaniae usualis.*

30 *A Stylusokról és a Tabuláris Instructio Magyarázatja.*

30 *Statuta Ministerialium A. C. addictorum Coronensium Mich. Albrich Past. Rothbach.*

31 *Journal über die Verhandlungen des Siebenbürgischen Landtages 1790/1.*

32 *Josefi Teutsch Collectanea, orig.*

- 33 Literæ currentales Capituli Barcensis.
- 34 Nathanaelis Trausch Pastoris Zeydensis Collectanea historico-ecclesiastica.
- 35 Nathanaelis Schuller Jus Saxonum Transsilvanorum Augsb. Conf. addictorum ecclesiasticum, cui praemissa Jac. Aur. Müller Deductio jurisdictionis ecclesiasticae Cleri Saxonici — et Apologia Ordinis ecclesiastici contra Magistrum Joannem Zabaniam.
- 36 Martin Felwers Abhandlung von Ursprung der Sächsischen Nation in Siebenbürgen nebst Anmerkungen von Heydendorff und Cornides.
- 37 G. J. Haners fürstliches Siebenbürgen.
- 38 *Ballmanns Geschichte von Siebenbürgen.*
- 39 *Chroniken und Tagebücher: a) Wolfs Hydra etc. 8. Stück. b) Paul Leybolds Chronica etc. 35 Stück. c) Schässburger Chronik v. Krauss etc. 11 Stück. 3 tomf.*
- 40 *Kleins Geschichte von Bistritz u. a. m.*
- 41 Josef Martonfi's Recension der Balmannischen Geschichte von Siebenbürgen nebst Schlözers Correspondenz mit Filtsch, Eder, Marienburg, Rosenfeld, und Recensionen über Schlözers und anderer Bücher zur Geschichte der Siebenbürger Sachsen.
- 42 G. Mich. von Herrmanns Tagebuch. Originale.
- 43 G. Mich. von Herrmanns Historische Verfassung der Sächsischen Nation.
- 44 Christian Heyser's Bathori und Weiss.
- 45 Christian Heyser's Meinhard oder die Kreuzritter im Burzenland.
- 46 Mich. Fronius Siebenbürgischen Hof-Secretärs Bemerkungen zu Felmers Geschichte von Siebenbürgen. (Englisch, lateinisch und französisch).
- 47 Johann Filstich's kurze geographische und historische Anmerkungen von Siebenbürgen.
- 48 Josef Filep Vice-Directoris Fiscalis Praxis judiciaria Transsilvanica. In ungarischer Sprache.
- 49 Magyar Pör vagy is az Erdély Perlekedésnek módja, leirta Lányi Theophilus — item Excerpta ex historia Juris Hungaro-Transsilvanici — et alia judicialia lingua hungarica.
- 50 Constitutiones seu Protocollares Articuli districtus Fogaras ab anno 1638 emanati.
- 51 J. Sartorii Pastoris Crucensis Manuale rerum ecclesiasticarum 1763.
- 52 Christi Schesaei Ruinae Panonicae Lib. V. usque XII.
- 53 Siebenbürgische Denkschriften, Majestätsgesuche, Berichte Sächsischer Legaten älterer und neuerer Zeit, worunter Magistri Joh. Zabani Diarium expeditionis Viennensis 1691, Johann Tartlers, Sachsenheim's, J. Fr. Rosenfeld's, Trausch's Tagebücher u. a. m. 1
- 54 Gedruckte und geschriebene Gelegenheitsgedichte auf Kronstädter und Andere 1581 — 1829.
- 55 Siebenbürgische Leichen- und andere Gelegenheitsgedichte u. Reden 1655 — 1845 und 1783 — 1859.
- 56 Lebensläufe und Leichenreden auf Kronstädter und Andere 1749 — 1839 und 1712 — 1866.
- 57 Leichen und andere Gelegenheits-Reden auf Kronstädter und Andere 1628 — 1818.
- 58 Theologische Dissertationen von Siebenbürger Sachsen. 45 Stück alphabethisch geordnet.
- 59 Medicinische Dissertationen von Siebenbürger Sachsen. Alphabetisch geordnet.
- 60 Martin Felmer's Adversaria ad historiam Transsilvanicam u. Bemerkungen zur Transsilvania celebris des G. Soterius. 1
- 61 Georgii Rhetor Quæstoris Coronensis et (generi ejus) Michaelis Fronius Collectaneorum Tomus Sextus. 1
- 62 Catalogus Bibliothecae Gymnasii Coronensis ordine alfabet. per J. Fr. Trausch adornatus 1830. 1
- 63 *Pelationes Commissariorum Ferdinandi Regis de statu Transsilvaniae 1552.*
- 64 Chronologische Uebersicht aller gedruckten Urkunden, welche die Geschichte der Sachsen in Siebenbürgen bewähren bis zum Jahr 1845, von Jos. Fr. Trausch.
- 65 Jos. Teutsch: 1) besondere Nachricht von Burzenland; 2) Denkmal der Burgen im Burzenland; 3) Richter in Kronstadt; 4) historische Zugabe im Auszug; 5) Kronstädter Miscellaneen 1335 — 1782 und 1754 — 1814; 6) Erdbeben in Burzenland, 26 Oktober 1802; und 7) Nachträge und Berichtigungen zu Josef Teutsch's Schriften.
- 66 Baron Samuel Bruckenthal's Denkwürdigkeiten zur Geschichte der Siebenbürger Sachsen; — nebst der denselben vorgebundenen historischen Verfassung der sächsischen Nation von G. v. Herrmann, Kronstädter Notär 1774.
- 67 Tagebuch des Kronstädter Stadthannen Michael Fronius 1715 — 1727.
- 68 Auszug aus den Tagebüchern des Michael Weiss sammt Fortsetzung; Fuchsii Notationes historicae et Andreae Hegyes Diarium, denique Lucae Griengras Schediasma de anno 1528.
- 69 Josef Teutsch's wohlgemeinte Vorschläge dem Verderben zu wehren 1732. Aufrichtige Entdeckung: warum die meisten Christenkinder übelgerathen, mit Erziehungs-Anweisung 1733 und das Kind Jesus andern Kindern zum Exempel vorgestellt 1733.
- 70 Simon Christoph alias Gaitzer's Tagebuch. Original.
- 71 Recension des Enyeder Collegiums über Marienburg's Geografie von Siebenbürgen.
- 72 Siebenbürgisch-sächsische National Pyramide zur Feier der Ernennung Joh. Tartler's zum Grafen der Sachsen. (Lithog. 1824).
- 73 Georgii Mathiae Pastoris Breundorfensis Collectanea literaria. Originale.
- 74 *Laurentii Topeltini Collectanea historica. Originale.*
- 75 Der siebenbürgische Fürst Gabriel Bathori, historisch beschrieben vom Superintendenten G. J. Haner.
- 76 Josef Francisci Trausch Adversaria de initiis, juribusque et vicissitudinibus Saxonum in Transsilvania. 5 tomf.
- 77 Josef Francisci Trausch Onomasticon Virorum de utraque republica in Magno Principatu Transsilvaniae et praecipue de Libera Regiaque Civitate Coronensi bene meritorum.
- 78 Josef Francisci Trausch Vestigia diplomatica sacri et profani Ordinis Saxonum tam antiquioribus temporibus Bona nobilitaria in Transsilvania jure partim perennali, partim inscriptio possidentium. 1.
- 79 Josef Franz Trausch's Analecten zur Geschichte der deutschen Ritter und der Ortschaften in Burzenland.
- 80 Josef Francisci Trausch Analecta scholastica Transsilvanica potissimum Coronensia.
- 81 Josef Franz Trausch Analecta religionaria Transilvanica. 3 tomf.
- 82 Josef Franz Trausch's Abhandlungen u. Bemerkungen über die Civil- und Criminal-Rechtspflege und Gerichte der Ungarn und Szeckler in Siebenbürgen.
- 83 Josef Franz Trausch's Chronologisches Verzeichniss und Sammlung von Statuten, Verordnungen und Erläuterungen der sächsischen Municipalgesetze, insonderheit für die Civil- und Strafgerichtspflege nebst einigen bemerkenswerthen Urtheils-Sprüchen.
- 84 Josef Franz Trausch, Materialien zu einem Commentar zu den siebenbürgisch-sächsischen Statutar-Gesetzen.
- 85 Josef Franz Trausch's Siebenburgische Landtagsverhandlungen sowol älterer, als auch insonderheit neuerer Zeit. 3 tomf.
- 86 Josef Franz Trausch's Statuten, Programme und andere Schriften gelehrter Gesellschaften u. Vereine in Wien, Ungarn und Siebenbürgen, nebst Briefen von vaterländischen Gelehrten.
- 87 Josef Franz Trausch's literarische Notizen von älteren und neueren Druckschriften über Ungarn und Siebenbürgen. 2 tomf.
- 88 *Josef Franz Trausch's Verzeichniss von Abhandlungen über Ungarn und Siebenbürgen, welche in inn- und ausländischen Zeitschriften und Sammelwerken vorkommen.*
- 89 *Josef Franz Trausch's Verzeichnisse und Nachrichten von gedruckten und handschriftlichen Werken und theils öffentlichen,*

- theils Privatsammlungen meist seltener Schriften über Ungarn und Siebenbürgen.* 2 tomf.
- 90 *Josefi Francisci Trausch Notitia rerum Transsylvanicarum statistico-geographicarum.*
- 91 *Josefi Francisci Trausch Collectanea zur Geschichte der Moldau und Walachei und der Walachen in Siebenbürgen.*
- 92 *Josef Franz Trausch Collectanea zur Kenntniss der politischen und religiösen Verhältnisse der Walachen in Siebenbürgen.*
- 93 *Sammlung von Abhandlungen und Acten ueber das ältere und neuere Steuerwesen, das lucrum camerae und den 8. Martius-Zins, Das 1. Stück :*
Joachim Bedeus *Geschichte der Contribution etc. u. a. m. über Steuern älterer und neuerer Zeit (Zus. 34 Stück).*
- 94 *Monographien zur Geschichte der siebenbuergischen Fuersten und der in Ungarn und Siebenbuergen vorgekommenen Schlachten und Revolutionen. Das erste Stueck :*
Johann Kinder de Friedenber *Idea Principum Transsilvaniæ u. a. m. (Zusammen 30 Stueck).*
- 95 *Sylloge Tractatum Iura Nationis Saxonicae in Privilegiis et Legibus fundata vindicantium, wovon das 1. Stueck :*
G. de Herrmann *Observationes circa jura Saxonum etc. (Zusammen 18 Stueck).*
- 96 *Sylloge Tractatum Forum productionale et causas productionales contra Saxones agitatae concernentium, wovon das 1. Stueck :*
Historica Descriptio Fori productionalis u. a. m. (13 Stueck).
- 97 *Acta et Commentationes de jure decimali Pastorum Saxonorum e Collectaneis J. Fr. Trausch. Volumen I-mum, wovon das 1. Stueck :*
G. J. Haner *Adsertiones de privilegio Saxonum u. a. m. (21 Stueck).*
- 98 *Acta et Commentationes de jure decimali Pastorum Saxonorum e Collectaneis J. Fr. Trausch. Volumen II-dum, wovon das 1. Stueck :*
J. Bergleiter *Breviculum Historiae decimarum u. a. m. (Zusammen 50 Stueck).*
- 99 *Verzeichniss der Gesandtschaften von Siebenbuergen an tuerkische und römische Kaiser u. a. m. (Zus. 42 Stueck).*
- 100 *Recensionen ueber sächsische National-Geschichten, Schloezers u. a. m. a) 20 Stueck und b) 31 Stueck. 2 tomf.*
- 101 *Martini Ziegler Collectanea historica u. a. m. von Albrich, Mark. Fronius, Mark. Tartler, Michael Fronius, Joh. Seivert (ueber Makowsky) etc. 12 Stueck.*
- 102 *Tagebuecher von Thom. Tartler, G. v. Herrmann, Jakob Raab, Christ. Marienburg etc. (Zus. 9 Stueck).*
- 103 *Tagebuch des Andreas Tartler.*
- 104 *Literarische Original-Correspondenzen-Sammlung des Jos. Fr. Trausch. 4 tomf.*
- III. IN OCTAVO :
- 1 *Magistri Marci Fronii nova Ecclesia et Schola ad Brassobi radices 1703. Original.*
- 2 *Daniel Wolff, das bedrängte Dacia.*
- 3 *Magistri Marci Fronii Diaria. Original.*
- 4 *Danielis Fronius Diarium. Original.*
- 5 *Petri Banfi, Buergers von Kronstadt, Tagebuch. Original.*
- 6 *Calendarium Eberianum mit des Michael Forgäts aus Kronstadt Tagebuch. Original.*
- 7 *Johann Filstich, Kronstädter Rektors, geografische und historische Anmerkungen von Siebenbuergen. 2 tomf.*
- 8 *Geschichte von Siebenbuergen. Auf dem Kronstädter Gymnasium vorgetragen vom Rektor Paul Roth.*
- 9 *Ebendieselbe nebst der Fortsetzung des Rektors Martin Closius. 3 tomf.*
- 10 *Geschichte von Siebenbuergen. Auf dem Kronstädter Gymnasium vorgetragen vom Rektor L. J. Marienburg. 2 tomf.*
- 11 *Andreas Tartler's Tagebuch.*
- 12 *Statuta Capituli Barcensis Michaelis Albrich Pastoris Rothbach.*
- 13 *Litterae eurrentes Capituli Barcensis scriptae per Marcum Deidricium, Petrum Mederum aliosque. 3 tomf.*
- 14 *Johann Peter Roth, Pfarrer in Marienburg, Gedichte und Satyren.*
- 15 *Sammlung von Scherz- und Spottgedichten aus alter und neuerer Zeit.*
- 16 *Liber Notarialis seu Congeries verborum et formularum Styli curialis in Transsilvania et Historiae patriae etc. particularium aditis interpretationibus coacervata per Jos. Franc. Trausch 1827 sq.*
- 17 *A Közdolgozok folytatásokban előforduló Szavak. In dem gedruckten Buche : „A Tisztbéli irás módjának rzavai. Lateinisch, ungarisch und deutsch von J. Fr. Trausch.*
- 18 *De vita aeterna septem illustria Dicta cum totidem precationibus. Auctore Luca Polliione V. D. Min. Vratislav. 1592. Auf Pergament geschrieben.*
- 19 *Stammbuecher meines Grossvaters Mich. Enyeter, meines Vaters Johann Josef Trausch und das Meinige, sowie des Georg Spökelius aus Kronstadt (1655—1659).*
- 20 *Consignatio Pastorum Ecclesiae Coronensis et totius Barcensis dioeceseos.*
- 22 *Hans Wayda's und seiner Nachkommen Tagebuch vom Jahre 1560—1685.*
- 23 *Josef Teutsch Rechenkunst. 2. Auflage Kronstadt 1755 mit weissem Papier durchschossen und vielen, die alten walachischen und siebenbuergischen Muenz-Gewicht und Mas-Verhältnisse erläuternden handschriftlichen Bemerkungen.*
- 24 *Calendarium Eberianum cum notis historicis manuscriptis Irenaei, Totscheri et Joannis Regius Bistriciensium. Orig.*
- 25 *Rubricae sive Synopsis titularum et §-orum Iurium municipalium seu Statutorum Nationis in Transilvania Saxonicae, Notis historicis, chronologicis ac juridicis illustratae per Jos. Trausch.*
- 26 *Biografisch-literarische Denkblätter der Siebenbuenger Deutschen von Jos. Trausch nebst Anhängen. 6 tomf.*
- 27 *Genealogia Iacobi Zabani scribendo inchoata anno 1697 diebus Aprilis (1677—1697). 1.*
- 28 *Josef Franz Trausch's Kronstädter Lebensläufe. Alfabetisch.*
- 29 *Josef Franz Trausch's lebensgeschichtliche und zum Theil literarische Nachrichten von Siebenbuergischen, Hermannstädter und einigen andern Sachsen.*
- 30 *Josef Franz Trausch's siebenbuergische biografische Skizzen. Pendant zu Soterius Transsilvania celebris—und Biographica von Johann Filtsch senior.*
- 31 *Josef Franz Trausch's biografische-literarische Denkblätter der siebenbuenger Ungarn und Szeckler sammt Nachrichten ueber einige auswärtige Verfasser bemerkenswerther Schriften ueber Ungarn und Siebenbuergen. Alfabetisch. 2 tomf.*
- 32 *Auszug aus Lebenslauf (Autobiographie) des k. Raths und ehennigen Stadthannen G. v. Herrmann.*

TIRGOVISTEA.

Ce mană să fie, ce bătă a naționalității române, a voi totu Românul, care nu scie nimic, să se arrete că scie ce-va, prin smintirea unui lucru a cărui natură nu o cunoșce, prin schimbarea unei numiri ce n'o înțelege?! Cându aru avé acesti omeu conștiința de reulă ce facu, negreșitu că nu l'arū face, deși ambițiunea ignorantă este cellu mai cumplitu flageliu pentru tôte lucrurile.

Pre ce se va fi basatu acella care va fi parodiatu Tirgovistea scālambându'i numele cu care a trăitu ea de cându se scie despre dēnsa?

Amū mai arretatu de multe ori reulă ce facu noui proprietari cari își agonisescū câte o moșia și indată 'i schimbă numele seū propriu, proclind'o după numele noului ei proprietarū.

Ce pagubă mare pentru istoria teritoriului țerei și pentru geografia comparată a țerei mai allesu!

Câte numiri de colonii, câte numiri de capi de colonii s'au ștersū de pre unde erau inserise pre întinderea Daciei,—precumū au mai ramasū Frătescii (*Fratensi*) Cănenii (*Caininia*), Călugărenii (*Calugeris*), Porcescii (*Porcia*); pre urmă Talpa (*Tapes*), etc., și altele de altă natură istorică precumū *Nedații* etc., (1) — ca să

Câte numiri de colonii, câte numiri de capi de colonii s'au ștersū de pre unde erau inserise pre întinderea Daciei,—precumū au mai ramasū Frătescii (*Fratensi*) Cănenii (*Caininia*), Călugărenii (*Calugeris*), Porcescii (*Porcia*); pre urmă Talpa (*Tapes*), etc., și altele de altă natură istorică precumū *Nedații* etc., (1) — ca să

(1) Reproducându acestu articolu, suntemū departe inse de a împărtași totu-d'o-dată aserțiunile nedemonstrate și chiarū nedemonstrabile ale autorului. — *Nota Redacțiunii.*

pună în locul lor un nume neînsemnător, care să nu poată spune nimic printr'ensul decât că a avut câte-va paralele omului să-și cumpere o moșia!

Din nenorocire charte vechi nu sunt, și nici că au pré-ambulat pre la noi geografii vechimi, cei cari au spus câte ce-va despre celelalte țere.

Itinerariul lui Anonin se ocupă numai de orașele și cetățile de pre drépta Dunării, pre unde staționau legiunile cari țineau garnisonă și în Dacia.

Ptolemeu, Strabone și Erodotoș, despre noi și despre alle noastre au spus pre-puține și foarte incurtă.

În evul de mișu-locu, tablele teodosiane ne arretă câte ce-va, alle caror numi sunt în limba classică romană (?), din care putem trage puține folose în geografia noastră comparată, pentru că localitățile, pre acei timpî mai allesu (?), aveau negreșit câte mai multe numiri, precum vedem chiaru astă-đi în Transilvania: cine aru puté crede că „Cronstatul“ este „Brașovul“, „Stephanopolis“ este totu „Brașovul“, etc?

Procopiu, care este cellu mai bogatu în numiri de orașe, cetăți și castelle, pare că se feresce să se depărteze de Dunăre din partea stânga, ținându-se strictu de reparațiunile numai făcute de Iustinianu, cari nu au fostu puține și pre stânga Dunării, precum o attestă lucrulu. *Scylax, Hierocles, periegesele și periplele* bizantine și venețiane, nu se depărtează de Dunăre, în câtu noue nu ne remănu alte documente pentru geografia, și pentru geografia noastră comparată, decâtu numirile localităților păstrate din generațiune în generațiune, prin tradițiuni nealterate, și din cari numiri etimologi istorici, cându îi vomu avé, voru puté să descopere multe lucruri.

Să spunu o descoperire despre care amu mai vorbitu, imi pare, și altă dată unde-va.

Căutându prin vocabulare de limbe vechi perdate, precum dialecte celte etc., găsescu că „Argeșu“, sinonimul cu „Ardech“ din Gallie, însemnă „apă albă“, și'n adevăr, cine pôte nega nuanțele diferitelor ape, și cine pôte dice că Argeșulu nu este gârla cea mai albă din România? Ialomița nu va să dică altu-ce-va decâtu „gârla galbenă“, din „γαλο“ doricu și „μίτα“ (galbenu) într'unu dialectu celtu (!!).

Pre cându aveam Archivelé, foilletându prin chrisové (?) găsescu că pêne acumu 200 de anni „Ialomița“ se numia „Galbina“.

Indouială dérô pentru mine n'a mai remasu că „Ialomița“ va să dică „Galb-na“, și'n adevăr cine pôte dice că Ialomița nu este cea mai galbenă gârla ce avemu în țerra noastră?

Pentru ce apele verđi alle Dâmboviței se chiamă „Dâmbovița“, voru spune-o noroiți generațiunilor viitoare. Aru trebui inse ca noi, pentru că nu înțelegem ce va să „Dâmbovița“, să'i pocim numele pêne să'l adducem a ne da unu sensu pre înțelesulu nostru? — Credu că aru fi foarte absurdu una ca acésta.

Tôte numirile de munți, de văi, de piscuri, de gârle etc., trebuie să fi avut unu sensu ôre-care, și de multe ori indicându chiaru o affinitate cu altu ce-va analogu, precum „Penteleulu“ cu „Pentelicu“, Sinaia cu „Sinaia“ etc. Să căutăm semnificarea acestor numiri priu deosebite dialecte essistândé séu perdate, să observăm analo-

giele ce rechiamă aceste numiri, și să nu le smintim numirile transmise noue cu fidelitate de generațiunile trecute. Să nu ne necăzim, să nu ne impătientăm cându nu înțelegem sensulu unei numiri în limba noastră actuală; celle vitate se descoperă totu așa de anevoiă ca și invențiunile necunoscute nici o-dată.

Nu este nici unu nume propriu, care să nu fie în sine o calificare, care să nu aibă unu sensu în limba în care s'a creatu. Și etimologii trag mari folose pentru istoria popórelor și affiliările lor cu asemenea natură de studie.

„Bogdanu, Drăganu“, este același lucru cu „Teodru, Agapie“, și apoi éróși „Alexandru, Nicolae“ au remasu netraduse nici într'o limba, păstrânduși semnificarea numai în limba grécă: „conducătoru de ómeni, biruitoru de noróde.“

„Branu“ la noi este numirea ce însemnă în limbele celte cea-ce însemnă „Cesaru“ la Romani (?), cea-ce însemna „Faraonu“ la Egypteni, cea-ce însemnă „Baraon“ la Indiani (?), numiri ce se repetau de către stăpânii de robi la noi, spre insultă Țiganilor veniți din Indi séu din Egiptu, precum se insultau robii în Grecia cu numele „Davos.“

Din etimologia numilor proprie, găsimu alianțe precum în numele *Muşata* „Frumósă“ din Pind; Românii macedonenii, la cea-ce dicem noi „Frumósă“, ei dicu „Mușată.“ Și apoi asemenea affinități se conservă și chiaru fără alterare, precum pre „Zorilla“ din mitologia românescă, illu vedem ministru astă-đi în Spania (!!).

Aru fi negreșit să se scrie volumin ca să se dovedescă nisce adevăruri atâtu de cunoscute (?) pe unde este istoria, geografia vechiă și nouă, etimologia în litteratură etc.

Amu atinsu dérô câte-va lucruri spre a arréta câtă greșală facu aceia cari schimbă numirile localităților, precum s'a făcutu mai allesu în Bucuresci unde s'au datu atâtea numiri fără sensu din mitologii și istorii, străine cu totulou noué, stergându numirile mahalalelor, alle ulitelor pe cari, incetulu cu incetulu, din cunoscințele treptatú alle tesaurelor noastre, cari putredescu necunoscute prin pivnițe și archive, să putem face o-dată istoria capitalei României, căci precum amu mai arrétatú și alte dáți, descoperirile se facu pe totă đina: o foia de zestre, spre esemplu, de acumu doui-trei secoli, ne spune unele; unu processu, o anafora, ne spune altele; o mesură a Vorniciei de Poliția, a Agiei, séu a altei dregătorie, ne spune altele, în câtu aglungem să scim pentru ce ulița care trecea prin sârăcinea grupată pe póllele déllulu Mitropoliei, se dicea „Podulu Calicilor“, érá nu allu „Calite!“ — Ce va să dică „Calita?“ de unde s'a scosu acésta?

Astú-fellu amu agiunsu să scim ce au fostu „Vitanii“, să scim că Bucuresci se întindeau mai ántelu del „Curtea-vechiă“, care era centrulu, pêne la „Zlatari“, adevă pêne în „Aurari“, și apoi s'au intinú pêne la Cișmeua-roșiă; că cea-ce numim „Podulu Mogoșiei“, numitú astú-fellu sub Brâncovenu pentru că ducea la moșia sea „Mogoșia“, se numia mai înainte „Ulița Cilibiului“, trecendu printre grădinele domnesci careși aveau glocurile de ape la Cișmeui, unde era reședința mare-lui meșteru de cișmele; că acellu „Cilibid“ urmă să fi fostu vre-unu aporitú fugitú din Constantinopole, căruia domni românii să fi dăruitú unu locu de casă, și a ur-

matú a se numi „Cilibidul“ dela calitatea sea de τζελεππζ, precum „munsiu-Jean, munsiu-Lynche“, **beizadéua** cumu amu dice (?).

La „Beilicu“, se scie pentru ce se dice așa; la „Jicnița“, se scie pentru ce se dice așa; la „Foișoru“, se scie pentru ce se dice așa; la „Isvoru“, se scie pentru ce se dice așa; și apoi, lăsându numirile pe industrie, scim pentru ce se dicea „Ulița Nemților, Ulița Franțuzescă“, etc.

Acumu ce mai scim ôre? — „Ulița Grațielor, Ulița Muselor, Ulița Artelor, Ulița Silfidelor etc.“!

Aru dice cine-va că ignoranța s'a pusú să derime cea-ce nu înțelega, adevă: totulou.

Este de multu de cându totu audu „Tirgulu-Vestel, Tirgulu-Vestel“, și rideam ca de o pocitură neingeniosă, dérô totu atâtú și neoffensivă, pentru că Tirgovistea va remané totu Tirgovistea, ca Ploiescii Ploiesci, ca Piteșcii Piteșci, deși etimologii potú să facă din Ploiesci, „Este-Plóia“, din Piteșci „Piticesci“, din Călneni „Căline-Enii“ din Găesci „Gaiă-Esti“ din Focșani „Anu-defoc“, din Tecuciú „Te-Culei“, etc.!

Cându inse amu vedutu într'unu ordinu de đi pe oștirea; cându amu auditu éșindú din gura Domnitorulu „Tirgulu-Vestel“ în locu de „Tirgovistea“, — spusă negreșitú astú-fellu acésta numire Domnitorulu, — atunci amu credutu că trebuie să proteste cine-va.

Rogu dérô pre aceia cari au schimonositú astú-fellu classica numire a vechiei capitale a Țerei-Românesci, să'mi spună unde au gassitú, de unde au trasú acésta deducțiune? pentru că eu potú dovedi, cu cronicarii ce cunoscú eu, în mână; cu autorii ce vorbescú despre noi; cu primele charte cunoscute alle părților acestora, făcute prin allu XIV-lea (!) și allu XV-lea secolu, că Tirgovistea se dice „Tirgovistea“, precum și în itinerariulu lui Mihailu-Viteđulu, tiparitú la 1605, Tirgovistea se numesce „Tirgovistea“, și în limba latină și în limba germană, și inconjurarea Tirgovistei, unde se vede bătălia și aședarea trupelor, se dice totu „Tirgovistea.“

Acestea numai sciindu-le eu, protestez în numele gloriosei Tirgovistea contra tuturor acellora cari schimbă numele cu care a strabătutu ea pêne la noi, dela inceputulu ei care nu se scie de cându va fi, de cine se va fi făcutu și ce însemna pe atunci numirea „Tirgovistea.“

CESAR BOLLIAU.

(Din *Trompeta*)

ISTORIA CRITICA A ROMANILORU

ÎN MUNTENIA PÊNÉ LA 1400.

Veđi nr. 93—132.

§ 3.

ACTIUNEA NATUREI.

(Urmare)

După cumu amu vedutu, possessiunile Agatirsilor se începeau la Dunăre, urcându-se apoi în interiorulu pământulu spre resăritu pêne la territoriulu Neurilor, încatu nu pôte a nu fi pentru noi de prima importanță de ani forma o ideia foarte precisă despre hotarele acestor din urmă.

Neuria — dice Erodotū — se întinde dela marginea orientală a Agatirsiei pêne la isvorul Nistrului, unde se întelnesce cu fruntaria Sciției (115).

Prin urmare Neuri se afflău spre appusū de Nistru, anume de partea 'i superioră, coppriñdēndū astū-feliu ce-va din Galiția, Bucovina și o porțiune a Moldovei de susū.

Intr'unū altū locū Erodotū ni mai spune, că o generațiune înainte de Dariū Istaspū, vrea să ȳică cu vr'o șesce secolū înainte de Cristū, Neuri aū fostū locuitū într'o altă țerră, de unde 'i gonise mulțimea șerpilorū, silindu-'i a refugi la Budini (116).

Urměză dērō că regiunea dintre Nistru și Siretū, unde locuiau Neuri în timpul lui Erodotū, fusese de nteiu a Budinilorū, împinși apoi de invasiunea neurică cu multū mai de parte spre nord-ostū, astū-feliu încătū aceste națiuni în epoca „părintelui istoriei“ nici nu se mai învecinau măcarū una cu alta, ci erau despărțite prin doue popóre intermediare, numite Androfagi și Melanchleni (117).

Unde înse va fi fostū țerra cea primitivă a Neurilorū, pe care Erodotū o specifică în trecētū numai prin mulțimea șerpilorū : ὅφιας γάρ σφι πολλοὺς μὲν ἢ λώρη ἀνεφαίνετο?

Ne potū conduce la descoperirea adevărului următoarele cinci criterie :

1-o. Pentru ea Neuri să fi allungatū pe Budini spre nord-ostū, nāvalla cată să fi fostū făcută *negreșitū* despre sudū său de spre appusū, una din doue.

2-o. Erodotū întrebuinteză pentru șerpī cuvētulū ὄφιας, și tocmai acēstă espressionē a servitū a numi din cea mai depărtată anticitate o urbe din Bugiacū cam dela gurele Nistrului Ὀφιοῦσσα, adecă orașū-de-șerpī (118), din cauza mulțimii șerpilorū ; după cumū se numia totū Ὀφιοῦσσα din cauza mulțimii șerpilorū Rodosulū (119); după cumū totū din cauza mulțimii șerpilorū se numia Ὀφιοῦδος o insulă arabică (120), etc.

3-o. Bessarabia actuală, mai allesū în partea 'i inferiōră, este renumită prin reptilele selle, încătū colonelulū russū Meier, carele o visitase pe la 1790, ȳice că unū regimentū întregū de Muscali, cantonatū atunci pe malulū Nistrului între orașulū Benderū și satulū Osmănescii, era su-

păratū de *nenumerata mulțime de șerpī* (121), ceia-ce ni zugrăvesce de minune, pe o scară în miniatură, antica sōrte a Neurilorū !

4-o. Insula Fedonissi din gurele Dunării, celebră prin anticulū templu allū lui Achille, pe care lū descriesese pe largū Arrianū în ȳillele imperatului Adrianū (122), e cunoscută pêne astă-ȳi sub numele de *Insula Șerpilorū* (123), fiindū plină de nesce șerpī „lungi și negri“ (124).

5-o. In fine, totū în Bessarabia, în apropierea tērgușorului Bălțile, se descoperi pe la 1830 unū bălaurū de o mărime colossală, despre care noi vomū avē a vorbi pe largū mai la valle, datorī a observa de pe acumū numai atāta că celebrulū naturalistū Eichwald, după ce lū essaminase în legătură cu testulū lui Erodotū, nu s'a sfiitū a 'i da în consecință nemeritulū nume de *Python Neurorum* (125).

Astū-feliu dērō primitiva locuință a Neurilorū fusese cu siguranță pe littoralulū marinū dintre Nistru și Dunăre, seū chiarū de acollo mai încōce pêne la Prutū și Siretū ; o regiune adecuată, atātū din punctulū de vedere topograficū precumū și din cellū zoologicū, cu acea țerră *sudică*, din care ei fugiseră în susū *de grōza șerpilorū*, gonindū pe Budini din Moldova nordică, din Bucovina, dintr'o parte a Galiției, și aședāndu se dēnșii în loculū lorū, unde 'i-a gāsșitū degia definitivamente stabiliți expedițiunea persiană în Sciția din anulū 500 înainte de Cristū.

Și să se noteze bine că Neuri nici că puteau fugi dela gurele Dunării spre nordū decâtū numai în acēstă unică direcțiune, căci să fi apucatū ei a trece Nistrulū, dedeaū éroși peste șerpī, ba încă într'unū numărū și mai mare, după cumū ȳice însuși Erodotū : οἱ δὲ πλεῖνες ἀνοθέν σφι ἐκ τῶν ἐρημῶν ἐπέπεσον. (126).

Posițiunea geografică a Neurilorū, seū mai correctū celle doue pozițiuni geografice alle lorū, cea primitivă în Bugiacū și cea posteriōră în susulū Nistrului, sunt dērō pe deplinū limpedite.

„Părintele istoriei“ ni arrētā aprōpe în fie-care regiune câte o speciă animală mai respāndită.

Pêne aci noi amū veȳutū :

La Siginnī *caii pletosi* ;

(121) *Opisanie Oczakovskiiia zemli*, Petersburg, 1794, in-8, p. 49.

(122) *Arriani Opera*, Amstelodami, 1682, in-8, p. 132-135

(123) *Skalkovskii, Statisticheskoe opisanie Novo-rossiiskago kraia*, Odessa, 1850, in-8, t. I, p. 168.

(124) Köhler ap. *Ukkert*, III, II, 448 : „Ueberall wimmelt es von Schlangen, die lang und schwarz sind.“

(125) Articolulū „O evropeiskom udavie“, în *Zsurnal Ministerstva Narodnago Prosvieszczenia*, t. 21, sect. 7, p. 31 sqq.

(126) IV, 105, în concordanță cu IV, 20.—Cf. *Rzaczynski, Historia naturalis regni Poloniae, Sandomiriae, 1721*, in-8, p. 249.

La Agatirsī și 'n parte la Sciți — *albine* ;
Intre Nistru și Dunăre—*șerpī* ;

Ei bine, în țerra cea nouă a Neurilorū predominiaū la rōndulū lorū *lupū*, încătū de imbulȳela lorū pêne și locuitorii și-aū căștigatū reputațiunea de a fi ceia-ce se chiamă *loup-garous* seū *wehr-wölfen* : „atātū Sciții, pre-„cumū și Grecii colonisați în Sciția—ȳice E-„rodotū — susținū cumū-că fie-care Neuru „se preface în lupū o dată pe anulū în cursū „de câte-va ȳille, redobāndindu-și apoi din „nou forma umană“ (127).

Affară de astă particularitate de *licomorfiă*, părintele istoriei ni spune că Neuri se țineaū de obiceiile scitice, differindū de vecinii lorū Agatirsī, alle cărorā moravuri a-veaū unū caracterū tragicū.

După ideia chartografică a lui Erodotū, dela care nu este ȳertatū a se abatte unū commentatorū, Sciția avea o configurațiune pătrată : ἔστι δὲ τῆς Σκυθικῆς ὡς εὐόσης τετραγώνου (128).

In acēstū modū teritoriale limitrofe alle Agatirsilorū și Neurilorū, considerate la unū locū, încingeau ānghilulū nord-vesticū allū pătratului sciticū :

TIRSIŪ NEURII.

AG A SCITIA

Confederațiunea scitică fiindū împărțită în triburi, pe cari Erodotū, după traifulū fie-căruia, le distinge prin termenii de Callipiȳi, Nomaȳi, Alazoni, etc., se nasce acumū cestiunea : ca ce felū de Sciți anume vorū fi locuitū în ānghilulū cellū învecinatū cu Agatirsia și Neuria?

Unū singurū scurtū passagiū resōlve pêne la unū punctū acēstă întrebare.

Éccē lū :

Ἦπερ δὲ Ἀλαζόνων οὐκ εὐοσι Σκυθία ἀροτήρες, οἱ οὐκ ἐπὶ σιτήσι σπείρουσι τὸν σίτον, ἀλλ' ἐπὶ πρῆσι. Τούτων δὲ κατ' ἄπερος οὐκ εὐοσι Neuroi: (129).

Adecă :

„De'ncollo de Alazoni locuescū Sciții Plugarī, cari sēmēnă grāū, nu înse pentru „usulū lorū, ci de vinȳare. Mai susū de acē-„stiia locuescū Neuri“.

Privindū din Olbia, Erodotū vedea lucrurile în următorulū modū :

NEURII

(κατ' ἄπερος)

(ὄπερ)

PLUGARIŪ

ALAZONII

OLBIA

Intr'unū altū passagiū, vōindū a fi și mai

(127) IV, 105.

(128) IV, 101.

(129) IV, 17.

(115) *Herod.*, IV, 51.—Cf. IV, 125.

(116) IV, 105.

(117) IV, 106-108.

(118) *Strabo*, VII, 4, § 16. — *Plin.*, *Hist. Nat.*, IV, 26 : „amis Tyra, oppido nomen imponens, ubi antea Ophiusa“. — *Steph. Byz.*, verbo Τύρας.—*Ptolem* etc.—Să se constate, că noi nu ne pronunțămū aci, decât Ofussa este identică cu Tira, decât ea se affla pe loculū Akkermanului seū allū Benderului, etc., căci tōte acestea, nu se potū decide fără o prealabilă analiză, pe care o vomū face în *Istoria Critică a Moldovei*.

(119) *Strab.*, XIV, 2, § 7.

(120) *Ibid.*, XVI, 4, § 6.

explicită, Erodoteu spune că Nistrul și Bogulul își apropie cursurile lor în regiunea Alazonilor : κατ' Ἀλάζωνας (130).

Atâta ni agiunge.

Sciții Plugari, ca uniți ce erau limitrofi cu Neuri și cu Alazonii totu-d'o-dată, nu puteau locui alături decât spre apusul de Nistru, căci spre răsăritul ei nu încăpeau de Alazoni și nu s'ar fi putut învecina cu Neuri.

Spre apusul anume de porțiunea mijlocie a Nistrului, fiindu că cea superioară, precum am văzut-o mai sus, aparține Neurilor.

Cu alte cuvinte, Sciții Plugari, ἀροτῆρες, ocupau Moldova centrală.

Inse ore numai atâta?

După Erodoteu ei sunt ramura cea mai occidentală a Sciților, fiindu că nici un alt trib, absolutamente nici unul, nu este menționat nicăieri mai spre apusul de densă.

Deci dela Nistru până la Olt, adecă până la Agatirsă, era regiunea cea agricolă a Sciției, unde se cultiva grâul, nu înse pentru usă locală, ci de vânzare.

Érōși commerciul pe scenă!

Érōși Dunărea!

Zonele câmpenă și danubiană a României ni apară sunt acum două mize patru sute de ani întocmai totu atâtu de plugare, ș'apoi anume de vânzare, éru nu pentru usă locală, după cum ele sunt chiar în momentul de față!

Singura diferență este că 'n locul Sciților figurăză Români, uni și alții crescuți prin aceeași acțiune a naturii.

Pliniu cel bătrân ni spune că 'n timpul seului, vrea să dăcă pe la începutul erei creștine, întreaga Dobrogia actuală era ocupată de Sciții Plugari, veniți de pe malul nordic al Dunării: „totum eum tractum Scythae Aroteres cognominati tenuere“ (131).

Acea ocupațiune se întâmplase înainte de Cesar, căci sub Strabon Dobrogia era degia cunoscută sub numele de Sciția-mică, prin opozițiune cu Sciția cea mare despre crivățu (132).

Acastă mărturie a lui Pliniu întărește primitiva pozițiune geografică a Sciților Plugari, Aroteres cognominati, ἀροτῆρες, anume în România, căci numai de aci ei puteau trece în Dobrogia.

Noi avem înse la mână o altă confirmațiune și mai ponderosă.

Eforu, geograful grec posterior alui Erodoteu d'abia cu un secol, în intervallul căruia nu se schimbă încă mai nemic în aspectul etnografic al regiunii danubi-

ane, ni arată pe Sciții Plugari totu acolo unde i veduserăm în Erodoteu: în anghilul nord-vestic dintre Agatirsă și Neuri.

Ellu dice:

Πρώτους δὲ παρὰ τὸν Ἴστρον εἶναι Καρπίδας ἔφηκεν Ἐφορος, εἶτεν Ἀροτῆρας, πρόσω Νευρούς. (133).

Adecă:

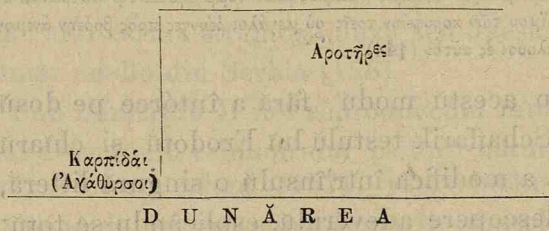
„Dacă treci Istrul, primii locuitori sunt cei din Carpați, apoi Plugarii, în fine Neuri“.

Carpații lovindu-se cu Dunărea anume în Oltenia, este învederat că prin Καρπίδας Eforu înțelege pe Agatirsii lui Erodoteu.

Până și expresiunile sunt identice: παρὰ τὸν Ἴστρον seú ἀπὸ μὲν Ἰστρου după care apoi πρώτους Καρπίδας într'unul și πρώτων Ἀγαθύρων, în celălalt (134).

O dată acestu punctu stabilit, écc și perspectiva lui Eforu:

Νεῦροι:

Epitetul de Καρπίδας, datu Agatirsilor de către Eforu, este foarte remarcabil, nu numai ca cea întâi mențiune nominală a Carpaților, dăru încă și ca cea mai veche formă a numelui topic: Muntenia.

Nependinte de cestiunea originii naționale, acestu epitetu a trecut apoi ca moștenire dela Agatirsă către successorii lor teritorialii Daci, a căroră o ramură totu din Terra-Romănescă se dăcea Carpi (135), și 'n fine dela învinșii Daci l'au primitu éroși în aceeași regiune cuceritoare legiuni romane, traducându-lu prin Montani.

Și ceia-ce nu e mai puțin important, Carpații essistă chiar astăzi ca nume viu în gura poporului numai și numai în Muntenia, unde se chiamă Carpatini unu munte de peste Olt în Gor-giu și un altu de dincoace în Muscellu (136), adecă ambii tocmai în locașul Agatirsilor Καρπίδας și alu Dacilor Carpi.

Carp, devenitu Carpa-t prin suffissul definitiv t, pe care noi illu observăm mai sus în Pru-t, în Sere-t, în Ol-t, însemna

(133) Fragm. 78, ap. Scymnum Chium, vers. 102.

(134) Herod., IV, 100.

(135) Vopiscus, Aurel., XXX — Iornandes XVI: „Carporum tria millia, genus hominum ad bella nimis expeditum, qui saepe Romanis infesti sunt.“ — Eutropius, IX, 15: „Carpi et Basternis subactis, Sarmatis victis (Diocletianus et Maximianus)“ — O inscripțiune daciană în Gruter, LXXXV, 9: G. Val. Serapid. a Carpi liberatus pro salute sua et suorum. — Mai clar decât toți e Zosimus, rec. Bekker, Bonnæ, 1837, in-8, p. 22, lib. I, cap. 20; p. 30, I, 31; și mai ales p. 213, IV, 34: „Καρποδάνα“. — Nu mai citim pe Ptolemeus generalmente foarte confuz, carele pune între Pencil și Bastarni pe Καρπίαντες, Geogr., III, 5.

(136) Frunțescu, Dicț. topogr., 98.

munte nu numai la Agatirsă și la Daci, ci încă se pare a fi avut același înțeles în diverse limbe primordiale, despărțite una de alta prin origine și prin spațiu, căci noi vedem la cele două capete opuse ale Europei munții Carpatini în Spania (137) și muntoasa insulă grecă, cunoscută degia lui Omeru sub numele de Κράπαδος seú Κάραπος (138).

Erodoteu, deși mai-mai contimpurându cu Eforu, totuși nu menționează Carpații.

Dăru se poate ore ca ellu să nu fi auditu nemicu, dela amicii sei din Istria și din Olbia, despre unu giganticu crescutu atâtu de apropiat de Dunăre și de Pontu.

Schaffarik crede că Hemu, Ἄϊμος, se referă în Erodoteu nu numai la Balcanu, ci și la Carpați.

Ellu dice:

„Stefanu Bizantinul pune pe Agatirsă în Hemu. Este dăru certu că amendou creșcetele, acellu din Tracia și acella ce desparte Muntenia de Ardélu, ambele legate prin cataractele Dunării, au fostu cunoscute anticiloru sub numele de Hemu, adecă ometosu, cuvântu indo-europeu de aceeași rădăcină cu Hima-laia, cu Imaus etc. Cându Erodoteu, IV, 49, adduce din Hemu rîurile Atlas, Auras și Tibisis, în cari noi recunoscem Oltul, Giulu și Temeșul, cată să se înțelegă Hemulu nordic, deși testul, din erroreă copistiloru seú chiaru a autorulu, are βορῆν, éru nu νότον „ (139).

Schaffarik nu probăză prin nemicu identitatea Atlasulu, Aurasulu și Tibisisulu cu Oltul, Giulu și Temeșul.

Este o foarte nădă afirmațiune.

Ellu dice: așa voiu! și se mulțumesc cu acastă imperiosă manifestare a unei vointe neraționate.

Și mai ciudată este arbitrară prefacere din βορῆν în νότον, schimbându-se nordul în sud fără cea mai slabă umbră de argumentațiune, seú măcaru de plausibilitate.

În pasajulu, pe care l'u citează celebrul archeologu boem, Erodoteu se pronunță limpede, după toate manuscriptele și după toate edițiunile, cum că „trei rîulețe curgînde spre nordu se vîrsă în Istru din culmile Hemulu“, (140).

„Curgînde spre nordu“, ῥέοντες πρὸς βορῆν, este totu ce poate fi mai decisiv pentru a demonstra, că Atlasul, Aurasul și Tibisi-

(137) Plin., III, 2: „Oretanis jugis Carpetanisque.“ — Strab., III, 2, § 3.

(138) Herod., III, 45. — Strab., X, 5, § 17.

(139) Slow. Staroz., 383, nota 31.

(140) Noi admitem aci în testu fericita corecțiune a lui Mannert, Geograph., VII, 8, carele pune οὐ μεγάλοι, căci pe țermul bulgaru nu se vîrsă în Dunăre nici unu rîu mare, ci totu rîulețe, precum observă și Rawlinson, History of Herodotus, London, 1862, in-8, t. 3, p. 36, nota 3. Constatăm înse că pentru porțiunea noastră propriă în interpretarea lui Erodoteu, ambele lecture sunt indiferinți.

(130) IV, 52.

(131) Hist. Nat., IV, 18.

(132), Geogr., VII, 5, § 5 și 12.

sulă scâlde Bulgaria, în privința căriia Istrul e nordic,  r  ni că decum  România, de unde r urile se pot  versa în Dunăre numai spre sud .

Plini  cell  betr n , c nd  vorbește despre Tracia, ni spune întocmai ca și Erodot , că din Hem  se v rs  în Dunăre trei ape : „ex Haemo, Utus, Escamus, Ieterus (141).

Ieterus este cu certitudine r lul Iantra, pe care Bulgarii  ll  numesc  p n  ast - i Ieter (142),  i în care lesne se p te recunoșce Atlasul lui Erodot  nu numai prin identitate fonetică : *atr=atl*, d r  p n  și prin importanță, căci la revărsarea   l ng  Siștov  acest  r u presint  în adev r  un  volum  f rte considerabilă.

Escamus all  lui Plini  s'a prescurtată la locuitorii moderni ai Traciei  n *Osma*, contract ndu se după aceia- i procedură limbistică prin care tot  Osma a devenită vechilul ora u spaniolă Uxama.

 n fine *Utus*, mai correct  *Vtus*, corespunde cu r lul actuală *Vid* s u *Vit*, de asemenea isvor tor  din Hem   i tributară all  Dunării.

Auras  i *Tibisis* alle lui Erodot  sunt d r  *Escamus* si *Utus* alle lui Plini , adecă *Osma*  i *Vid* din  illele n stre, pe cari în deșert  s'ar  încerca Schaffarik s u ori-cine altul  a le strămuta printr'o tr ssur  de condeiu pe termul  nordică all  Dunării.

 i totuș este forte adevărată cum -că Erodot , ca și font na de unde luase Stefan  Bizantinul  aserțiunea despre locuința Agatirsilor   n Hem  (143),  ntellege sub acest  nume nu numai Balcanul , d r  încă și acea ramură a Carpaților care se întinde dela cataractele Dunării p n  la Vrancea  i mai  ncollo, desp rtind  Țerra-Rom nesc  de Temeșian  și de Transilvania.

Este f rte adevărată, macar -că Schaffarik n'a reușită s'o demonstre.

Nu trebui să mut m  în Dacia r ulețele bulgare, ci să le l ss m  în pace la locurile lor  ; nu trebui să  nl cuim  *βορ ν* prin *β τον*, contra litterei  i spiritului testului ; nu trebui să resturn m  pe Erodot , ci numai să 'l  p trundem  ;  cc  tot  !

Părintele istoriei  ice, că Atlasul , Aurasul   i Tibisisul  curgă d n Hem   n Dunăre spre nord .

D r  dec  Hem  este numai Balcanul , se putea  re alt -fel  dec t  spre nord  ?

Deci în ideia lui Erodot  era posibilă ca un  fluvi  să curgă tot  din Hem   i tot  în Dunăre nu numai spre nord , ci încă și spre sud .

Fără o asemenea posibilitate ar  fi absurdă de a mai adăoga de prisos  *πρ ς βορ ν* ?

Vorbind  despre fluviile Sciției  i alle Agatirsiei, Prut , Siret , Olt , Erodot  nu  ice nicăiri că ei se v rs  în Dunăre spre sud .

Tot  ast -fel  ell  n'ar  fi spus  nicăiri că Atlasul , Aurasul   i Tibisisul  se v rs  în Dunăre spre nord , dec  Hemul  era numai Balcanul , căci ar  fi comisă p ccatul  banalității.

Fiind  înse că Hemul  pentru Erodot  se affla și la sud  și la nord  de Dunăre, se pune semnificativul  *βορ ν*. fiind  că fără ac st  lămurire era peste putință a ghici pozițiunea acellor  r ulețe.

Din Hemul  nordică se v rs  în Dunăre Oltul , din Hemul  sudică se v rs  tot  acolo trei r uri,  cc  d r   ntellesul  cuvintelor  :

Ἐκ δ  Ἀγαθ ρσων Μ ρις ποταμ ς ρ ον συμμ σγεται τ  Ἴστρον.  κ δ  το  Ἀίμου τ ν κορυφ ων τρε ς ο  μεγάλοι ρ οντες πρ ς βορ ν  νεμον  σβάλλουσι  ς α τ ν (144).

 n acest  mod , fără a întórce pe dos  ca Schaffarik testul  lui Erodot ,  i chiar  fără a modifica într'insulă o singur  litter , se descopere adev rul , esplic ndu-se tot  d'o-dată de ce font na lui Stefan  Bizantinul  aședă pe Agatirs   n Hem .

Pentru părintele istoriei, dec  nu  i pentru cei-l'alt  antică, Hem  era întréga sistem  alpină, all  cari  amfiteatru form z  bassinul  Dunării de gios , adecă dela Emine-dag  în Dobrogi   i p n  pe la P tra  n Moldova.

Carpații galițiană, cari se lungesc  în sus  între Polonia  i Transilvania, erau pr -deparțati de ambele puncturi de informațiune alle istoricului grec , at t  de Istria precum  și de Olbia, pentru ca ell  să fi b nit  legătura lor  de continuitate cu Balcanul  și cu munții Țerrei-Rom nesc .

Totuș  nic  despre ei nu putea să nu fi avut  o dos   re-care de noțiune.

Nadezsdin susține, cum -că Erodot  va fi  ntelleg nd  anume ac st  extremă ramură carpatină prin „munții cei nalți, st ncoși  i nestr b ttuți“ (145), din dosul  cărora locuia  terribilii griffoni p zind  com re de aur  (146), ceia-ce trebui considerat — ice criticul  russ —ca o alegorică allusiune la minele din Ard l .

Argumentele selle sunt :

1-o. E peste putință ca Erodot  să fi avut  în vedere munții Urali, trec nd  nebăgate în s m  Carpații, cari sunt fără comparațiune mai apr pe ;

2-o. Nu e de cređut  să fi agiuns  p n 

la auzul  Sciților aurul  siberiană,  i totuș  să nu fi sciut  ei nemic  despre avuția auriferă a Transilvaniei ;

3-o. După mărturia lui însuși Erodot , Grecii din coloniile pontice adesea c ll toriau p n  la p llele acellor  munți, ceia-ce nic  decum  nu se p te admite în privința Uralilor  (147).

Tot  commentatori  c uta  „munții cei nalți, st ncoși  i nestr b ttuți“ mai sus  de Marea Caspică (148) ; un  nu s'au sfit  a merge p n  la China (149) ; archeologul  moscovit  a cuteđat  singur  a protesta în numele bunului simț , strig nd  : opriți-vă la c sta orient la a Carpaților !

D r  argumentațiunea   e slabă.

Nadezsdin a nesocotită unele puncturi f rte importante, cari da   i mai mult  tăria demonstrațiunii selle, servind  tot  d'o-dată a preveni obiecțiunile.

Țerra griffonilor  ni apare în Erodot  ca și c nd  ar  fi fost  la marginea lumii.

Peste patru s u cinc  secol  în urmă armoniosul  Ovidi  trăia la gurile Dunării, cunoscea d'apr pe t te gințile barbare  nv șase a vorbi geticesce  i sarmaticesce, se  nt lnia mere  cu Sciții, cu Meoții, p n    cu Colchi  ; mai pe scurt , ell  era ma mult  dec t  ori-cine în stare de a se familiarisa cu oriintele Europei.

Ei bine, regiunea carpatină era și pentru d nsul  marginea lumii.

Ell  scriea la Roma :

„Va , c t  de vecin   m  este cap tul  p m ntului,  i c t  de departe e patria!“

Heu ! quam vicina est ultima terra mihi,
At longe patria est. . . (150).

S u :
„Aci  ntre Geții essilat  singur  la estremit țile lumii !“

Solus in extremos jussus abire Getas. . . (151)

S u :
„Tr esc  la marginea p m ntului, la cap tul  globului !“

Ultima me tellus, ultimus orbis habet. . . (152)

Ponticele  i Tristele lui Ovidi  offer  la fie-ce pass  exclamațiunii de ac st  natură, cari sunt at t  de potrivite pentru a ni esplica pe griffonii lui Erodot  ce de peste noue mări  i noue țerre.

Dela marele poetă all  Sulmonei să ni fie permis  a trece d'a-dreptul  la un  biet  c lug r  moscovit .

Ignorant , necult , fără să fi citită vre-o

(147) Nadezsdin, op cit., 98—100.
(148) Heeren, I, 282, 299, 300.—Rennel, 437 sq.—Mannert, IV, 113 etc.
(149) Ritter, Erdkunde, II, 691, 765, 792.—Guignes, Mémoires de l'Académie des Inscriptions, XXXV, 451.—etc.
(150) Trist., el. IV.
(151) Ib., XII.
(152) Pont., ep VII.

(141) Hist. Nat., III, 29.

(142) Aprilov, Dennytza novobolgarskago obrazovaniia. O-dessa, 1-41. in-8, p 104, 134.

(143) Cf. Suidas, verbo : Ἀγαθρσοι

(144) IV, 48—49.

(145) IV, 23, 25.

(146) IV, 27.

dată altă ce-va decât Sânta Scriptură, pe care nu-î era dată s'o înțelegă, monachul Parteniū este unū felū de Scitū ca cei din epoca lui Erodotū.

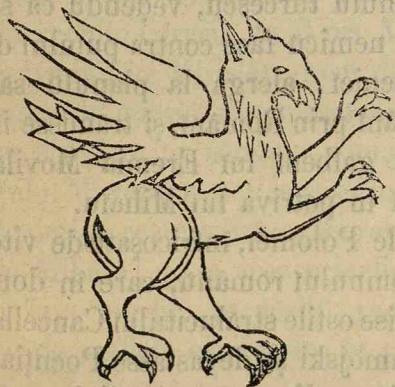
Ellū petrecuse mai multū timpū tocmai lōngă crescutulū resăritēnū allū Carpaților, și éttă cumū illū descrie :

„Adessea amū āmblatū pe acesti munți și „mē urcamū pe culmile lorū, pentru ca să „mai mângăie curiosulū spectacolū durerile „melle. Te uīți în patru părți, și nu veđi „nemicū : nici cāmpū, nici orașe, nici sate, „ci veđi numai munții accoperiți cu codri, și „mai susū de munți nescē piscurī gōle, éru „șessū nicăiri. Unū munți fumă ca dintr'unū „incendiū, alți rădică trōmbe de pară; ace- „stea sunt aburī, din cari se facū nori, și „din nori essū ploile. Adessea mi s'a întēm- „platū a vedē încă ce-va : susū pe munte „timpū frumosū și luminéză sōrele, giosū „între munți spēndurā nori și se aude unū „surdū sgomodū de tunetū; apoi cândū te „întorci în valle, și se spune că a fostū o „plōiā grozavā, că a tunatū tare, și tu stāndū „pe munte nu scieai nemicū. Astū-feliū sunt „Carpați!„ (153)

Par'că citesci pe Erodotū despre grozā- vīele munților nordici, pe cari ellū însuși nu-î veduse, ci numai auđise din a doua seū a treia mână povestindu-i-se cu o naivitate speriată de cătră allū-de călugerū Parteniū!

Pentru a ne încredința acumū într'unū modū plasticū de originea famosulū mitū allū griffonilorū, — fie în Asia, unde 'lū pōrtă sculptatū ruinele Persepoli (154), fie în Europa, unde 'lū citimū în Erodotū,—noi vomū începe prin a pune aci de 'naintea ochilorū următōrele douē figure :

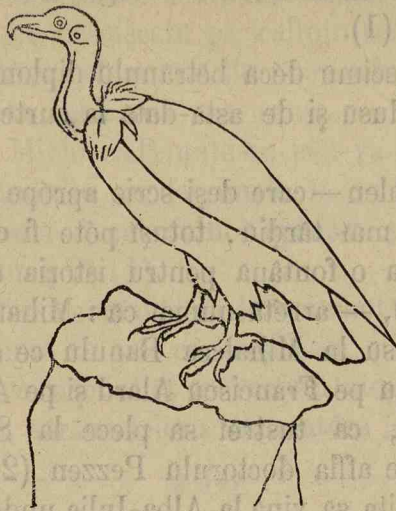
I.

(153) Parthenii, *Skazanie o stranstvii po Rossii, Moldavii etc.*, Moskva, 1867, in-8, t. I, p. 16—17.

(154) Bähr, *Excursus de gryphis*, in *op. cit.*, II, 653—5, unde gruppéză ipotezele contradictōrie ale lui Völcker, Veltheim, Heeren, Ritter, Malte-Brun, Link, etc.

II.

Sub numărul I este griffonulū dacicū, adecă așa după cumū illū vedemū pe misterioasa cutiā descoperită în Bucovina de amiculū nostru d. Panaiotēnu-Bardasare (155), și așa după cumū illū conservă pēne astă-đi marca nobilitară a nēmului Gryf din Polonia, allū căruia strămoșū Jaxa seū Jacșiciū venise acollo din Serbia (156).

Sub numărul II noi reproducemū întocmai desemnulū renumitului pictorū-naturalistū Victorū Adam (157), represintāndū o speciā de vulturū cunoscutā în ornitologiā sub diversele numi de *vultur fulvus*, *vultur ruber*, *vultur aureus*, *vultur baeticus*, etc.

Acéstā colossalā passere, care întrece prin volumū și prin puterea sborului pe cele mai mari acule, este generalmente rarā, căci se ascunde pe culmile cele mai inaccesibile, dērū se gāssece totuși din cândū în cândū pe tōte crescelele Europei meridionale, în Alpi, în Pirenei, în Rodopū, mai allesū în Carpați (158), rădicāndu-se la nordū pēne 'n Prussia (159), unde înse ea devine mai mică, precumū devinū acollo mai mici însi-și munții.

Dēcā vomū mai adăoga acumū că penele acestui vulturū, după cumū indică pēne la unū punctū chiarū numele seū de *vautour fauve*, sunt de aceia-și culōre cu pērulū leului (160), atunci înțellegemū și mai lesne creațiunea mitologiculū griffonū, cellū puținū a cellui europeū, fiindū-că soțulū seū din Persia

(155) Reprodusū în *Urcchiā, Bulletinulū Instrucțiunii Publice*.

(156) Nakielski, *Miechovia sive promptuarium antiquitatum Monasterii Miechoviensis*, Cracoviae, 1634, in-f., p. 10. Illū citāmū mai cu preferință decâtū pe eraldistiū polonū Paprocki, Okolski etc., ca unulū ce studiase după înseși documentele originale istoria familieī Gryf.

(157) *Oeuvres complètes de Buffon*, ed. Flourens, Paris, s. a., t. 5, pl. nr. 95.

(158) Gerbe, *Vautour*, în *Orbigny, op. cit.*, XIII, 48 : „Le *vautour fauve*. Des hautes montagnes de la Hongrie, du Tyrol, de la Suisse, des Pyrénées, du midi de l'Espagne et de l'Italie.“

(159) *Rzaczynski, op. cit.*, 430.

(160) Klein, *Historiae avium prodromus*. Lubecae, 1750. in-4, p. 43 : „*Vultur aureus*, *vultur fulvo colli*, *pectoris et pedum colore*: the golden vultur, Gold-Geier. Superat magnitudine aquilam nigram.“

se aprōpiā mai multū prin configurațiunea capului de tipulū aculei propriū și se.

În Urali griffonulū cellū realū nu essistă, încātū nici pe cellū imaginariū noi nu'lū putemū căuta acollo.

Și nu 'lū putemū căuta acollo cu atātū mai vērtosū, cu cātū regiunea griffonului în genere trebui necessarmente să fie învecinată cu regiunea leului, căci este imposibilū a imagina cine-va *acuilă-leū* într'o țerrā, unde nu se afflā nici o ideā despre o giu-mētate fōrte essențialā a acesteī compozițiuni.

În timpulū lui Erodotū, și chiarū cu secolū mai încōce pēne la Traianū și mai giosū, leiū ființaū încă la cōstele nōstre în Tracia, după cumū attestā în unanimitate toți scriitorii anticității (161).

Éccē dērō cu istoria naturalā în mână că nici este permisū cui-va de a rădica pe griffoni în direcțiunea crivēțului mai susū de Carpați!

Nu numai în Urali, dērū pēne și cu multū mai la sudū în Anglia nu s'a vedutū nici o dată vulturulū cellū aurosū, prototipulū griffonului, încātū unū celebru ornitologū britanicū abia putuse căpēta tocmai din Tirolū unū singurū esemplarū împaiatū (162).

Este dērō certū că „munții cei nalți, stāncōși și nestrābātutū“ ai lui Erodotū sunt purū și simplu Carpați resăriteni, continuați negreșitū în susū pēne 'n Boemia.

Vorbindū despre cuvintele române *sgrip-sorū* și *pagiurā*, cari sunt cu vēcuri anterio-re colonisării romane, noi vomū reveni mai la valle cu mai multe nouē irresistibile probe asupra acesteī interesante cestioni.

De astā dată dobāndirea unei depline convicțiuni, pe care mai-mai o obține de gīa argumentațiunea cea necompletā a lui Nadezsdin, ni se pare a nu avē nevoiā de o mai bogatā desvoltare.

La nordū de Agatirsi, la appusū de Neuri, la nordū și la appusū de Sciți și de celle-lalte ginți învecinate, locuiau fantasticiū griffoni anume în actuala Transilvaniā, a cării avutiā mineralā nu putea fi esportatā cu înlesnirea aurului din Oltenia, căci lipsia Dunārea și mai stā pedecā giganticā galleriā de stānce peste stānce, așa că numai de pe piscurile acellei necunoscute țerre se vedeau mișcāndu-se nescē îngrozitori vulturi, asemēnați la culōre, la putere, la aspectū cu leiū, și murmura o brumā de veste cumū-cā

(161) *Herod.*, VII, 125, 126 — *Aristot.*, *Hist. Nat.*, VI, 31 ; VIII, 28. — *Pausanias*, VI, 5. — *Plin.*, *Hist. Nat.*, VIII, 16. — *Aelian.*, III, 21.

(162) *Willughby, Ornithologiae libri tres*, Londini, 1676, in-f., p. 35 : „*Vulturis aurei pellem ad nos aliquando missam*, „ex Rhoetis Alpibus, rostro adhuc et cruribus haerentibus dum „contemplarer hoc modo descripsi. Multa hic vultur communia habet cum genere aquilae alpinae, sed per omnia major est.“

din dossulă acestorū monstri se ascundă te-saure. . . .

Pentru ca natura Munteniei în epoca lui Erodotū să fie urmărită pênă 'n capetū, ni mai rămâne Dunărea.

Avemū de desbătutū aci doue puncturi, cari ambele, grafiă desfășurării analitice de mai susū, potū fi resolve în puține cuvinte :

1-o. Indouitura fluviului ;

2-o. Podulū lui Dariū.

Erodotū țice că hotarulū Sciției despre Tracia se începe acolo unde Istrulū face o întorsetură în fața acestei din urmă : *κόλπου δὲ ἀγομένου τῆς γῆς ταύτης* (163).

Uitându-ne la mappa Dunării de gîosū, noi vedemū numai doue locuri, în cari fluviulū își schimbă direcțiunea cursului într'unū modū destulū de marcatū :

1-o. Lôngă Galați ;

2-o. In Oltenia.

Puntulū ănteiu este inadmissibilū, căci atunci nu numai țermulū resăritenū allū Ol-tului, dērū nici măcarū Siretulū întregū nu mai intră în teritoriulū sciticū, ceia-ce arū offeri cea mai flagrantă contradicțiune în contestulū lui Erodotū.

Și să se noteze bine că dēnsulū nu putea nici într'unū casū a committe o gravă errōre tocmai în privința regiunii de lôngă Galați, fiindū pusă așa țicendū față 'n față cu Istria, de unde o vedea cu ochii și o pipăia cu degetele.

Remâne dērō vrēndū-nevrēndū numai puntulū allū douilea, pe care prin urmare e peste puțină a nu 'lū admite, de oră-ce nu avemū altulū ca să ne încurce latitudinea allegerii.

Cătū de correctū, cătū de scrupulosū este Erodotū în totū ce nu se depărtēzā de gurele Dunării, probā e descrierea expedițiunii scitice a puterniculū monarcū allū Persiei Dariū Istaspū pe la anulū 510 înainte de Cristū.

(Va urma)

HÁSDEŪ.

(163) IV, 99. — Despre accepțiunile cuvintului *κόλπος* în Erodotū, veđi *Schweighäuser, Lexicon Herodoteum*, Argentorati, 1824, in-8, t. 2, p. 50.

BANULŪ MIHALCEA

Urmare. Veđi nr. 142.

§ 33.

Cronica sāsescă din Brașovū sub anulū 1600 luna iuliu 1 rappōrtā cā : Doctorulū Petz, trāmisū de împēratulū nemțescū, nu voi să se apropie de Alba-Iulia, unde se afla Mihaū-Vodā, pênă ce nu se

trāmise ca ostatecū la Praga Banulū Mihalcea (1).

Nu scimū decā bētrānulū diplomatū s'a fostū dusū și de astā-datā la curtea nemțescă.

Bethlen — care deși scrie aprōpe cu unū secolū mai tārđiū, totuși pōte fi consideratū ca o fontānā pentru istoria acellorū timpuri, — arrētā numai cā : Mihaū-Vodā a trāmisū la Mihalcea Banulū ce se affla in Clușū pe Franciscū Alard și pe Andreu Bessar, ca tustrei să plece la Satmarū unde se affla doctorulū Pezzen (2), spre a'lū invita să vinā la Alba-Iulia unde'lū ascēptā cu nerābdare Dieta ; solulū nemțescū fiindū inse bānuitorū, trāmisū lui Mihaū remaserā zālōge in acellū orașū, și numai astū-feltu Petz avu curagiulū d'a veni la Mihaū.

Assemenea nu gāsirāmū in nici unū scriitorū cā : Mihalcea să fi insoțitū pe vitezulū Mihaū in strălucita campania din Moldova, care-i dede in mână acēstā țerrā.

Presuppunemū inse cā ellū trebuie să fi remasū in Ardēlū pentru a conduce affacerile pênă la întōrcerea Domnului.

§ 34.

Norocitele și mari isbāndi, cari implurā lumea de fala numelū romānū, facuserā acumū pe Mihaū Domnū allū întregi Dacie.

Unū micū poporū, insuflețitū de o mare cugetare și luminatū de rađele viue alle stellerū lui Mihaū, arētase cā ori-ce nēmū are o missiune providențialā de implinitū, și cā in acēstā nația, peste capulū cari trecuse atātea nenorociri, încă viuēzā scīnteia divină a expansiunii. . . .

Vissarea iubitā a voevodilorū mari ai Romānilorū se implinise de voevodulū cellū mai mare și mai vitezū din vēculū allū XVI, și uitatele vremuri alle vechimii veniāū mai strălucite in mīntea nepregetaților butași ai Coloniei Traiane.

Dērū legile nestrāmutate alle lui D-deū, cari pentru împeticata mīntē a omulū sunt numai hazarduri, nu lāsarā a se veseli mai multū nația romānā la banchețulū gloriei întinsū sub cortulū lui Mihaū ; și glasulū cobitorū allū clopotulū restrīței vesti negurele cumplitei nopți in care se întunecarā pentru totū-d'a-una vivificătōrele scīnteii alle stellerū Domnului Romānū.

Neticnitulū bētrānū Mihalcea care, vēđendū pusse'n fapte indemnurile și nāzu-

ințele selle, sorbia cu dreptū cuvēntū nesățiossa licōre a gloriei, trebui — pentru nefericirea lui și amărăciunea puținelorū țille ce-i mai rămasese pe strimtulū vēgașū pāmēntescū — trebui țicū să 'ncerce, ca și domnulū seū, nenorocitele bollotāri alle sōrtei, și să trāescā a vedē cumū norulū de vigelia allū dușmanilorū inverșunați din tōte părțile dāramā pētrā peste pētrā grabniculū edificiu, radicatū cu atātea valluri de sānge și opintiri titanice alle Erculelui romānū.

„Vai! caci nu ne-amū pututū opri aci, — esclama-vomū cu Balcescu, — in culmea triumfulū nației romāne oprindū împreună cu noi și timpulū și istoria! Pentru ce, după draga povestire a atātorū norocite și mari isbāndi, să fimū osīndiți a descrie și cruntele nōstre nenorociri?!“ (1)

§. 35

De aci 'nainte Mihalcea Banulū ne mai despărțindu-se de Mihaū, istoria sea se cufundā cu a eroulū.

Acellea-și lovituri alle destinului, acellea-și sufferințe, acella-și sfērșitū incununā viuēța ambilorū Mihaū.

O rāpede privire numai asupra cellorū urmate :

Nobilimea ungurēscā, sumēțā d'a-și pleca trufașulū capū sub stāpanirea romānā, spāimēntatā d'a se vedē far'de veste lipsita de privilegile ei și inghițitā de elementulū romānū, incepu să complotēze négra trādare asupra capului lui Mihaū.

Imperatulū nemțescū, distrasū puținū din obicīnuitelē-i visāri și ocupațiunii astrologice, incepu să vēđā pericolulū emininte ce'lū așteptā din partea vitezului romānū ; și spāimēntatū de ambițiossele lui planuri, trāmisese pe Basta, generalulū trupelorū nemțesci, să privigheze de aprōpe tōte pasurile lui Mihaū și — cāndū va fi timpulū — să se arunce in spatele lui și să'lū dobōre.

Sultanulū turcescū, vēđendū cā singurū nu pōte nemicū face contra putului de ursū allū Olteniei, alergā la planulū să battā pe Romāni prin Romāni, și trāmisese in tainā 40,000 galbeni lui Eremia Movilā ca să facā oști in potriua lui Mihaū.

Regele Poloniei, înfricoșatū de vitezā sabia a domnului romānū, care in doue țille imbucățise ostile strălucitulū Cancellarū polonū Zamojski și devastasse Pocuția — se temea fōrte d'a nu se implini vestea ce-i trāmisese Mihaū cā : „peste puținū are să-și imbrace vōrnici in Leopole și să-i plătescā in Zamosciū“ (2).

(1) . . . missus ab imperatore Germanorum Doctor Petz, propius accedere noluit, nisi Michael Vaida obsides Pragam dimisisset. Misso igitur Banó Mihalcul, accessit praefatus Doctor Petz. *Chronicon Fuchsio-Oltard.*, p. 158.

(2) *Bethlen*, op. cit. t. IV, p. 506.

(1) *N. Balcescu, Istoria Romānilorū sub Mihaū Vitezulū*, manuscriptū.

(2) *Relatione del Regno di Polonia, ms. in collecțiunea d-lui Papiū.*

Ellu voia să prefacă țerrelle române în palatinate polone și să surpe cu desăvârșire pe vitézul domnului român; și spre realizarea acestui scop, cu cine altu decât nu cu Români, și din Români decât nu cu Movilescii, se putea mai bine servi, aceste unelte orbe alle lui Zamojski, spioni mârșavi cari trădară pentru căți-va anni de domnia cea mai sântă cauză și pe cellu mai vitézu domnului allu némului român!

Totă d'a-una străinulă a găssitū pintre noi instrumente necesare infernalelor lui planuri.

Astă-feliu Ungurulū, Némțulū, Turculū, Polonulū, Tătarulū, pênă chiarū și Români vânduți străinilorū, toți se coalisaseră contra unui singurū omū, care cu fruntea senină asculta urletulū viforului apropiatū și cu credința orbă în stéua sea ținea capulū neclintitū.

Ardélulū clocotindū isbucni ca unū vulcanū, și semnalulū se dede.

Ici nobilimea maghiară inverșunată contra lui Mihațu se stringe la Turda, chiamându pe d'o parte în agiutorū pe Basta, pe de alta pe Sigismundū cu Turcii și Polonii; și cândū cei mai străluciți sfetnici ai lui Mihațu, Banulū Mihalcea și Radu Buzescu, veniră a întreba pe nobili ce voescu — ei îi dederă affară din adunare cu rușine (1).

Collo Basta își mișcă infricoșata sea armia, dirigându-se spre Mirislău; mai collo norulū acella negru vestesce apropierea de noui dușman Poloni și Turci... și în astă învalmășelă terribilă, nôte cumplită, singura sabia uriașă a Voevodulū Românu scînteiază în negure și opresce pe locū — d'erū pentru puținū timpū — meschinele instrumente alle geniului reū!..

Dița fatală pentru némulū românū și pentru Mihațu, 18 septembrie 1600, veni.

Mirislău — Waterloo allū Bonapartulū Românilorū, prima și ultima învingere a acellui geniū resbotnicū care ca Anibalele vechimū trecu de 2 ori Alpī Daciei cu armia sea; Mirislău, locū de gelaniă allū ori-cărī anime romănesci; câmpiele sêlle se scăldară în sângele românū; undele rîului Mureșū, roșiatice ca cerulū în apusulū sôrelui, rostogoliră cadavrele ostilorū lui Mihațu; și la acea priveliște terribilă ca fața morții, în acellū rațetū allū mielorū de sufflete espirânde, în acea plôia

de glônțe și de pucioasă, Voevodulū Românu în locū d'a părăsi câmpulū sāngerosū allū luptei, sta nemișcatū pe callulū seū — în mâna stângă stégulū cellū mare allū armiei, în drépta sabia sea cea uriașă — érū în giuru'i Mihalcea Banulū cu căți-va căpitani implorându'lū cu lacrimelē în ochi a lua fuga, căci dușmanulū s'apropie și viuēta e în primeșdiă (1).

Sublime momente de devotamentū, cândū omulū uită că este carne și ôsse, și ascéptă ca stânca neclintită în vérfulū moșnégulū Carpatū a trăsnetelorū detunătore loviture!

§ 36.

Dela Mirislău Mihațu împreună cu Mihalcea se duse cu grabă la Belgradū, apoi la Făgărașū unde se affla dómna Stanca, și de aci cu restulū armatei din Transsilvania și cu ôstile strînse în Țerra Romănescă — după ce închiăiă pace cu Basta, lăssându ostateci pe femeia și copiii seī — plecā în Moldova contra lui Zamojski.

Infrântū la Siretū de nenumăratele trupe polone, se strecurā prin Transsilvania în Țerra Romănescă, strînse osti în grabă și și dede o nouă intēlnire cu Zamojski la Telégenū aprôpe de Ploiesci. Invinsū și aci de artileria polonă și indemănarea Cazacilorū, cari prin păduri și crânguri isbliau armia romănescă, Mihațu se duse la Craiova ca să stringă alte oști din părțile acellea (2). O nouă victoriă facu pe Zamojski stăpânū și peste Muntenia, și intrându în Tirgovisce puse domnū pe Simeonū, fratele lui Ieremia Movilă din Moldova, cu condiția de a întreține cu a patra parte din veniturile țerrei truppele polone ce remaseră cu dēnsulū spre a'lū apēra.

La 25 noembre 1600 Mihațu își încercă încă o dată noroculū în sāngerosa bătăliă dela Argeșū — d'erū și aci fu bătutū (3).

Strimtoratū acumū de tôte părțile, desolatū de aceste rāpedi terribile loviture alle sôrtei, sleitū în forțele sêlle, d'erū încă neagiunsū la desperare, Mihațu se hotăresce a se duce însuși la împēratulū, cu alle căruī osti — să nu uitămū — se bătuse la Mirislău, luându cu sine pe Banulū Mihalcea — soțulū seū nedespărțitū — și la 25 decembre 1600 cu 70 inși callari și 12 trăsures agiunge la Vienna (4), după ce cumpēră cu 2000 galbeni voia dela Gasparū Cornișū d'a trece prin Transsilvania (5).

(1) Veđi în *Spontoni, Historia della Transilvania*, p. 118—119, descrierea acestei nenorocite bătăli.

(2) *Heidenstein., Rerum Polonicarum libri*, Francofurti, 1672, pag. 359 — 362.

(3) *Idem*, p. 363—364. — *Pauli Piasci i Chronica gestorum in Europa singularium*, Cracoviae, 1648, p. 189.

(4) *I. A. Thuani Historiarum sui temporis*, în *Tes. mon. istor.*, t. 1, p. 242.

(5) *Bethlen*, t. IV, p. 609.

În totū drumulū pênă aci Mihațu sufferi mulțime de calamități și ingiurie. „În multe locuri — dice însuși ellū în memorialulū cătră Rudolfū — săriră pe ômenii mei și-i ucciseră fără nici o considerațiune. Din castellulū Deva indreptară tunurile assupra mea, și innecară în Mureșū pe mai mulți dintr'ai mei, și aceste nevoi le avui nu numai intr'unū locū, ci prin tótă Transsilvania. Nemulțamiți cu atăta, trāmiseră cărți la Bata-de-Crișū spre a rescula lumea în contra mea. Assemenea întăretară pe soldații din Lippa și din castellulū Ineului; fiindū inse mai pe giosū cu puterea, nu cutedară a atacă pe ai mei.“ (1)

Contimporanulū Iacobū Frank relatéază că: Mihațu fu primitū cu multă onóre de Archiducele Mathia, și că Români lui Mihațu erau imbrăcați tătăresce, avēndū arce, săgeți, busdugane și sâbiū argintite (2).

Rudolfū, afflându de sossirea lui Mihațu în Vienna și de hotărîrea sea d'a veni la Praga, trāmise îndată la dēnsulū pe istoriografulū seū Carlū Magnus — care cunoscea pe Mihațu încă din anulū 1595 cu ocasiunea venirii lui în Muntenia ca internunții împērătescū (3) — spre a-i spunea stea pe locū pênă ce 'lū va chiama împēratulū. După 3 lune de asceptare, Mihațu-Vitézulū dobēndi voia de a veni la curtea dela Praga (4), și în 23 martiū 1601 împreună cu 35 persóne, între cari era și Banulū Mihalcea, intră în capitala Boemiei. Onori peste onori se făcură lui Mihațu, „acestui bărbatū seriosū, erou vitézu și cercatū,“ după cumū illū numesce Frank. Acestū cronicarū mai rapportéază că intr'o nôte salla în care dormiră ômenii lui Mihațu se încaldī cu cărbunū aprinși, incuiându-se de servitôrea casei astū-feliu încatū n'avea pe unde să éssă aburulū și fumulū de cărbunū, și că demănēta doui din ômenii lui Mihațu se gassiră morți în patū, érū cinci se bolnăviră fôrte reū. Mulți presuppuneau că acēsta a fostū o precugetată încercare de a'i perde (5).

§ 37.

Banulū Mihalcea, care cunoscea destullū de bine cumū mergū lucrurile pe la curtea nemțescă și prin ce anume miđū-lôce se

(1) *Thesaurū de monumente istorice* allū d-lui Papiū t. 1, p. 268.

(2) *Jacobi Franci Historicae Relationis continualio bis dieses 1601, mit Kupffern*; gedruckt zu Hall bey Gräbern, 1601, in-4 (76—88 p.). — *Bethlen*, op. cit. p. 609.

(3) *Bălcescu*, *Revista Română*, t. 1, p. 300.

(4) „Essendo poco dopò stato avvisato da suoi fautori Corteggiani, che potea comparire avanti Sua Maestà, con qualche sicurezza, come già fece.“ *Spontoni*, op. cit. p. 150.

(5) Locū citatū.

(1) *Itaque Radulonem Cussarum, ac Mihalcaem Banum praefectum Craiovae absque mora misit, et per eos, ne in declarando se perduelle nimium prae-properum esse vellent, sed suis quoque, quas haud vanas habeat, excusationibus aures preabeant, petebat. Sed legatis cum tumultu et seditione curia et comitio eiectionis etc.* *Istvanfius, Historia Regni Hungarici, Coloniae Agrip.*, 1724, p. 462.

cada sprâncenei foarte dezvoltată, era contimporanulă elefantului primitiv, *elephas antiquus* s'eu *primigenius*, și alii ipopotamului, și instrumentele s'elle se mărginau la un silex c'oplit în formă de topor.

În epoca următoare, elefantul este înlocuit de către mammut, o altă specie de elefant p'eros și cu c'omă, dov'edă pipăită că temperatura devenise mai umedă și mai rece.

Instrumentele omului sunt mai variate: posedă cuțite, f'estrae, v'urfuri de săgeți de formă triangulară, înse fabricate totu din silex, éru nu din oss. Se g'ăsesc puține de asemenea instrumente în pescere, în cari omul avea pe atunci un inamic terribil, ursul pescerelor, *ursus speleus*.

În epoca Solutré apare arta; se manifestă prin animale sculptate s'eu mai bine gravate pe p'etră.

Epoca Magdalenei, epocă mai civilisată, este caracterisată prin întrebunțarea simultană a p'etrei și a ossului pentru fabricarea de obiecte; arta este mai înaintată; se g'ăsesc c'orne de ren în fasonate și gravate. În privința faunei, pe lângă mammut și urs, apare renul, callul, boul, ș.c.l.; cu alte cuvinte omul a făcut un pas mare spre progress.

Între această epocă și epoca neolitică există o soluțiune de continuitate neexplicată p'enh astăzi; înse se pare că au apărut rase noue, mai industriose și mai înțelepti. Agricultură nasce, industria se dezvoltă. În acest moment există cetățile disse lacustre și dolmenele.

Dintre comunicațiunile făcute în urmă, una dintre cele mai interesante este cea a înv'etatului doctor Broca, relativă la trogloditii din Lazère (Francia). Pescera ce a vizitat este situată lângă Saint-Pierre-des-Tripier, comună mică și foarte puțin cunoscută.

Locuitorii o numesc pescera omului mort.

După părerea d-lui Broca pescera a fost destinată pentru înmormintare, căci în epoca p'etrei c'oplite ómenii aveau obiceiul ca să și facă înmorm'entările în pescere, pe când în epoca p'etrei polite își îngropău morții în dolmene, pescere artificiale. Doctorul Broca a găsit în această pesceră 19 hărce de om, dintre cari mai multe le-a prezentat Congressului. Aceste hărce sunt mici, înse spațioase; capacitatea lor este mare, și chiară superioară hărceilor contimpurane; părții sunt subțiri, formă lungur'etă, fruntea dezvoltată, contururile fine și delicate; ósele corpului trebuie să fi fost subțiri. Hărcele cari se g'ăsesc în dolmene, adică la o epocă posterioară, sunt din contra gr'ose, mai puțin spațioase, mai puțin dolichocefale, apropiându-se de hărcele brachicefale; populațiunea din epoca dolmenelor avea ósse lungi și o putere musculară mai mare decât a populațiunii pescerelor. Nu este d'ero mirare că v'ertosa rasă a dolmenelor să fi înlocuit pe slaba rasă a pescerelor.

Fondat pe aceste argumente, d. Broca nu admite soluțiunea de continuitate între epoca p'etrei c'oplite și epoca p'etrei polite, ci o simplă tranzițiune.

Generalul Faidherbe, care s'a ilustrat atât de mult în ultimul resbell, comunică Congressului observațiunile făcute de d'ensulă asupra dolmenelor din Algeria.

Dolmenele, după cele din urmă descoperiri archeologice, sunt nesce simple morminte. Mult timp s'a crezut că sunt messe de p'etră, și înv'etații le-au considerat ca altaruri druidice.

După înv'etatul general dolmenele sunt unele și aceleași în toate părțile lumii; scopul pentru care s'au construit este același. Dolmenele din Africa sunt aceleași monumente ca și cele din Europa. După ce a studiat peste șesce mi de dolmene, generalul Faidherbe s'a convins că dolmenele, cari se g'ăsesc d'a-lungul țărmurilor dela Pomerania p'enh în Tunisia, sunt opera aceluiași popor, și că acelu popor s'a dirigit dela Nord spre Sud. Care este acest popor? Oratorul crede că este rasa blondă dela țărmurile Baltice, cu alte cuvinte că blondii locuitorii de pe țărmurile acestei mări ar fi ajuns p'enh în Africa, și citează pentru ași susține opiniunea trei argumente, și anume:

1-o. Se află încă ómeni blondi în Berberia.

2-o. Istoricii cei vechi vorbesc despre populațiuni blonde, cari se află în acele locuri înainte de cristianism.

3-o. Cinci-spre-dece secoli înainte de Cristu populațiuni blondi, venind din părțile locului, au năvalit în Egiptul de g'os.

Rasa, alle căria rămășițe se află în dolmenele Africe, era dolichocefală și foarte mare. Legenda locală vorbește despre acești locuitorii ca de nisce giganți.

După cercetările făcute de generalul în patru-spre-dece din aceste dolmene, tallia mediă a indivizilor ar fi fost de 1 metru 69^{c.}, socotind și femeile, și de 1 metru 75^{c.}, dacă se socotesc numai bărbații. Nici una dintre hărce nu era brachicefală; elle indica totu d'o-dată profilul foarte înțelept.

Onorabilul general spune că pe când se afla în Senegal, a constatat în localitățile Nigerului de sus două staturii puternice, locuitorii de ómeni negri și cari aveau o organizațiune politică în destul de înaintată; familia regală are pelița cam albășoară, și pretinde că se trage din strămoși albi. Multe indicii, și mai ales etnografice, illu fac să credă că această dinastie se trage din rasa dolmenelor.

D. Worsaae nu admite că poporul dolmenelor ar fi venit dela Nord spre Sud, ci din potrivă, dela Sud spre Nord, și și fondă credința sa pe acela că armele și instrumentele aflate în dolmenele din Nord sunt mai perfecționate. Affară de acesta crede cumă că

dolmenele ar fi opera mai multor popore și mai multor generațiuni.

D. Desor se unesc cu d. Faidherbe întră câtu privesce rasa, și cu d. Worsaae întră câtu privesce provenința meridională a acestei rase. Lipsa totală de dolmene între Marea Caspică și Scandinavia, drumul natural allu raselor dela Nord, este un argument dintre cele mai temeinice contra originii septentrionale a dolmenelor.

După cetirea mai multor memorii importante, d. Ribero arr'etă că, după descoperirea abatelui Bourgeois, a făcut săpături în Portugalia și pare a crede că ar fi găsit probe despre existența omului în fauna pliocenă și în cea miocenă. Espune mai multe silexuri terțiare, pe cari le crede fasonate de mână de om. După cum se vede, această comunicațiune a d-lui Ribero este un argument mai mult în fav'orea tezei omului terțiar. O notă a domnului Dumont, relativă la silexurile terțiare prezentate de d. Ribero, atrage și mai multă atențiunea asupra acestei cestiuni importante. În același timp d. Franks dela British-Museum a examinat aceste silexuri găsite în Portugalia, și a recunoscut că mai multe sunt lucrute de om; înse întră câtu privesce terrenul în care s'au găsit, își face rezervele s'elle, căci nu l'a v'edut.

În fine vine și r'ondul abatelui Bourgeois. Comissiunea, însărcinată cu examinarea cestiunii rădicate de acest înv'etat, cestiunea omului terțiar, își prezintă raportul; această comisiune a fost presidată de d. Capellini.

Membrii comisiunii au examinat 32 de mostre de silexuri prezentate de abatele Bourgeois, și fie-care dintre d'ensii și-a formulat opiniunea.

D. Worsaae recunoscă că mai multe dintre silexuri sunt lucrute de mână de om.

D. Van Beneden declară că nu se p'ote pronunța.

D. Desor nu admite că aceste silexuri sunt lucrute de om.

D. Engelhardt admite că toporașele, sulele și răc'itorile sunt lucrute de om.

D. Waldemar Schmidt recunoscă că mai multe obiecte sunt fabricate de om.

D. de Vibrage crede că cestiunea geologică trebuie studiată cu mai multă atențiune întră câtu privesce apele termale și metamorfismul.

D. Franks recunoscă buna voință a abatelui Bourgeois, și crede cele spuse de către d'ensulă asupra formațiunii geologice în care a descoperit obiectele examinate. Admite că răc'itorea este lucrată de om.

D. Steenstrup nu p'ote să admittă că aceste obiecte să fie fabricate de om.

D. Virchow este de părerea d-lui Steenstrup.

D. Neyrinck este de aceeași opiniune.

D. de Quatrefages recunoscă că sullele și răc'itorea sunt lucrute de om.

COLUMNA LUI TRAIANU

REVISTA ȘTIINȚIFICĂ, LITTERARĂ ȘI INDUSTRIALĂ.

Esse la 1 și 15 alle fie-cării lune, în formatu 4 mare, coprinde o îndouită materie de câtu orî-care altă revistă română, și numai scrieri originale, fără nici o traducere : istoria, științe economice, dreptu, medicină, științe naturale, poesiă, bibliografia, litteratură poporană, etc.

PREȚULŢ ABONAMENTULUI ESTE NUMAI :

Pentru capitală : 20 lei noi. — Pentru districte : 30 lei noi. — Pentru străinătate : 40 lei noi séu 20 fiorini.

Acei domni, cari voru bine-voi a ni face 5 abonați, voru primi pe d'assupra unu abonamentu gratis.

Abonamentulu este numai pe annu, încependu totu-d'a-una dela 1 genariu.

La redacțiunea revistei se pôte găsi o colecțiune completă pe anni 1870—71, anume 110 colle, cu prețulu numai de 40 lei noi.

Redacțiunea și administrațiunea se affă în Bucuresci, Callea-Mogoșoia Nr. 172.

ANNUNȚURILE : 25 BANİ RONDULŢ DE 30 LITTERE

CĂILE FERRATE ROMĂNE

Mersulu trenurilor pe timpul lucrărilor de reconstrucțiune pe intręga liniă.

VALABILŢ DELA 8 (20) APRILE 1872.

LINIA BUCURESCI-BRAILA				LINIA BRAILA-BUCURESCI				LINIA BARBOSI-TECUCI				LINIA TECUCI-BARBOSI			
MERSULU QUOTIDIANU								MERSULU QUOTIDIANU							
STATIUNI	Distanțe în kilometri de la Bucuresci	Trenu nr. 1.		STATIUNI	Distanțe în kilometri de la Braila	Trenu nr. 2.		STATIUNI	Distanțe în kilometri de la Barboși	Trenu nr. 3.		STATIUNI	Distanțe în kilometri de la Tecuci	Trenu nr. 4.	
		de persoane cu luare de mesagerii				de persoane cu luare de mesagerii				de mărfuri cu transportu de persoane				de mărfuri cu transportu de persoane	
		SOSIRE	PLECARE			SOSIRE	PLECARE			SOSIRE	PLECARE			SOSIRE	PLECARE
Ora.	Min.	Ora.	Min.	Ora.	Min.	Ora.	Min.	Ora.	Min.	Ora.	Min.	Ora.	Min.	Ora.	Min.
Bucuresci		dimin.	11 20	Braila		dimin.	5 00	Barboși		dimin.	6 —	Tecuci		séra	5 —
Chitila	10	11 42	11 44	Muftiu	22	5 48	5 51	Sebesti	13	6 33	6 38	Ivesti	18	5 45	5 55
Buftenia	18	12 01	12 06	Ianca	39	9 29	6 37	Prevalu	30	7 20	7 26	Prevalu	41	6 52	6 58
Perisu	30	12 34	12 39	Făurei	60	7 19	7 24	Ivesti	53	8 23	8 33	Șerbesti	58	7 40	7 45
Crivina	40	1 00	1 10	Cilibia	80	8 09	8 14	Tecuci	71	9 18	dimin.	Barboși	71	8 18	séra
Ploesti Restaur.	60	1 53	2 05	Buzeu Restaur.	99	8 58	9 20	LINIA ADGIUD-ROMAN							
Vallea Căluger.	69	2 29	2 31	Monteoru	110	—	—	Mersulu tren. nr. 5 și 6 între Adgind-Romanu și vice-versa nu va avé locu în tôte dillele, ei numai Mercurea și Duminica							
Albesci	77	2 45	2 50	Ulmeni	115	9 54	9 58	STATIUNI	de la Adj.	Trenu nr. 5.	STATIUNI	de la Roman.	Trenu nr. 6.		
Mizilu	93	3 26	3 35	Mizilu	135	10 40	10 50			de persoane			de persoane		
Ulmeni	113	4 18	4 22	Albesci	152	11 26	11 31	Adgiud		séra	5 00	Roman		dimin.	4 00
Monteoru	118	—	—	Vallea Căluger.	160	11 45	11 47	Sascut	14	5 31	5 40	Galbeni	23	5 00	5 05
Buzeu Restaur.	129	4 56	5 18	Ploesti Restaur.	169	12 11	12 33	Racaciuni	31	6 25	6 35	Bacau	44	5 57	6 10
Cilibia	148	6 2	6 07	Crivina	188	1 06	1 16	Valea Secă	48	7 20	7 23	Valea Secă	55	6 37	6 40
Făurei	169	6 52	7 57	Perisu	198	1 37	1 52	Bacau	59	7 50	8 05	Racaciuni	72	7 25	7 25
Ianca	189	7 39	7 47	Buftenia	211	2 10	2 15	Galbeni	80	8 57	9 00	Sascut	89	8 20	8 33
Muftiu	207	8 25	8 28	Chitila	219	2 32	2 36	Roman	103	10 00	séra	Adgiud	103	9 —	dimin.
Braila	228	9 16	séra	Bucuresci	228	3 00	d. amedă								

DIN SCRIERILE D-LUI B. P. HASDEU

se mai affă de vëndare la administrațiunea revistei

COLUMNA LUI TRAIANU :

Istoria toleranței religioze în România : protestanți, catolici, mahometani, lipoveni și evrei. Edițiunea II. Prețulu 2 lei noi.

Răzvanu-voda; dramă istorică în 5 acte în versuri. Edițiunea III. Prețulu 3 lei noi.

Trei Evrei : Shylock, Gobseck și Moise; studiu litterariu. Prețulu 1 leu noi.

Talmudulu, ca profesiunea de credință a poporulu israelitu; studiu filosoficu. Prețulu 1 leu noi.

Industria națională față cu principiulu concurrenței; studiu politico-economicu. Prețulu 1 leu noi.

Cine le ica d'o-dată, prețulu totalu este : 6 lei noi, eru pentru Transilvania 3 fiorini.

Numai vr'o câte-va au mai remasu din edițiunea I :

ION-VODA CELLU CUMPLITU,

cu unu portretu și 10 gravure, apröpe 300 pag. Prețulu : 7 lei noi, eru pentru Transilvania 3 1/2 fiorini.

Se affă de vëndare la Typ. Curtii, Passagiul Romanu

PRAVILA LUI MATHEIU VV.

tipărită după edițiunea din annulu 7160 allu lui Christ 1651.

INFAMIELE IMPERIULUI LUI NAPOLEON III

Traducție dupe GRISCELLI.

Prețulu 1 fr.

A eşitu de sub pressă :

DIALOGŢ GERMANO-ROMANŢ

Coprinde o mare colecțiune de tôte dicerile cele mai necesare precumu și conversațiuni, pentru institute și studie proprie.

PREȚULŢ 1 LEU n.